

TUNNUSLUKUANALYYSI LUOTTOPÄÄTÖKSEN
TUKENA

LAHDEN AMMATTIKORKEAKOULU
Liiketalouden koulutusohjelma
Taloushallinto
Opinnäytetyö
Kevät 2006
Kirsi Lehikoinen

Lahden ammattikorkeakoulu
Liiketalouden koulutusohjelma

KIRSI LEHIKONEN : Tunnuslukuanalyysi luottopäätöksen tukena

Taloushallinnon opinnäytetyö, 45 s., 2 liitettä

Kevät 2006

TIIVISTELMÄ

Tämä opinnäytetyö käsittelee yrityksen tilinpäätöstä ja sen analysointia. Tavoitteena on oppia tulkitsemaan ja oikaisemaan tuloslaskelmaa ja tasetta ja arvioidaan mitä tietoa saadaan liitetiedoista. Yrityksen tilinpäätöksen perusteella laaditaan tunnuslukuanalyysi, jota käytetään luottopäätöksen tukena. Opinnäytetyössä keskitytään ainoastaan kannattavuuden ja rahoituksen tunnuslukuihin. Tutkimuksen tarkoituksena on analysoida tuloslaskelmasta ja taseesta saatavan informaation avulla yrityksen taloudellista tilaa. Tämän tiedon avulla voidaan arvioida yrityksen luottokelpoisuutta.

Tutkimuksessa käytetään tutkimusmenetelmänä kirjoituspöytätyöstä. Tutkimus perustuu neljän Päijät-Hämeen alueella toimivan rakennusliikkeen tilinpäätöstietoihin. Tietoja ja luottokelpoisuutta analysoidaan tunnuslukuanalyysin avulla. Näkökulmana on sekä tutkijan että luottoa myöntävän yrityksen näkökulma. Ongelmallisia tilanteita työssä on sekä tunnuslukujen tuottama tieto ja sen oleellisuus sekä miten tietoa voidaan käyttää hyväksi. Työssä käsitellään lisäksi tuloslaskelman ja taseen oikaisemiseen liittyviä ongelmakohtia.

Tunnuslukuanalyysi tarjoaa suhteellisen luotettavaa tietoa henkilölle, joka osaa tulkita niitä tietoja. Tulkinta apuna luottoa myöntävässä yrityksessä voi olla mm. yleiset toimialaan liittyvät tilastot tai Yritystutkimusneuvottelukunnan suositukset. Tärkeää luottoa myöntävälle yritykselle on laatia toimiva luottopolitiikka, jota tulee noudattaa, mutta jonka tulee tarpeen tullen myöskin joustaa.

Työn empiirinen osuus paljasti yritysten taloudellisesta tilanteesta montakin seikkaa. Kaikkien yritysten omavaraisuus on todella korkea. Ulkopuolista rahoitusta ei ole juurikaan käytetty. Lisäksi tulevaisuuden näkymät yleensäkin rakennusalalla on noususuhdanteessa. Tunnuslukujen perusteella saatiin myös selville, että joillakin yrityksillä oli pitkät myyntisaamisten kiertoajat. Tämän ajan yrityksen kassassa on vajetta. Ostovelkojen kiertoajat olivat myös pitkiä, mutta ne eivät ylittäneet vuonna 2004 toimialan yleisiä arvoja.

Avainsanat: tunnuslukuanalyysi, luottopolitiikka, kannattavuus, rahoitus

Lahti University of Applied Sciences
Faculty of Business Studies

KIRSI LEHIKAINEN: Key figure analysis supporting credits decision

Bachelor's Thesis of Financial Management, 45 pages, 2 appendices

Spring 2006

ABSTRACT

This study deals with a company's financial statement and analyzing it. The goal of this study is to analyze and correct profit and lost statement and balance sheet and interpret what information is to be found in notes to the accounts. Based on the company's financial statement a key figure analysis will be made, which is used to support the credits decision. This thesis concentrates merely on profitability and financing key figures. The purpose of this thesis is to analyze the company's financial state with the information received from the financial statement and balance sheet. With the help of this information the company's creditworthiness can be calculated.

This study used writing desk research as a research method. The study is based on the financial statements of four construction companies, which operate in the Päijät-Häme- area. Information and creditworthiness is being analyzed with the key figure analysis. The point of view is both that of the researcher's and the credit granting company's view. Problematic situations in the study are both the information which key figures provide and the essence of information and how to take advantage of this. In addition, the study deals with the black spots of correcting the financial statement and balance sheet.

The key figure analysis provides quite reliable information for a person, who knows how to interpret it. The statistics related to the general line of business or the recommendations of Yritystutkimusneuvottelukunta can be used to help interpretation in a credit granting company. It is important to the company, which grants the credit to establish a functional credit policy that must be followed but which can also, if need be, be flexible.

The empirical part revealed many issues about the financial statement of companies. The equity ratio of the companies is extremely high. Outside investments are barely used. In addition, the prospects of the future general in the construction industry in general, are expanding. Based on the key figures it was also discovered that some of the companies had very long turnover time in sales receivable. During this period there is a deficit in the company's cash. The turnover times in accounts payable were also long, but in 2004 they did not exceed the general values in that line of business.

Key words: key figure analysis, credit policy, profitability, financing

KUVIOLUETTELO

KUVIO 1	Uudet maksuhäiriömerkinnät 1996- 2005	3
KUVIO 2	Vahvojen, tyydyttävien ja heikkojen yritysten osuudet maakunnittain	12
KUVIO 3	Päätoimialojen osuus Päijät- Hämeen työpaikoista 2004	13
KUVIO 4	Konkurssikytkehtöjen merkitys maksuhäiriöihin	18
KUVIO 5	Yritysanalyysin kokonaisuus	22

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	1
1.1 Yleistä luottotoiminnasta	1
1.2 Tutkimuksen tavoite, rajaukset ja tutkimusongelmat	4
1.3 Tutkimusmenetelmät	5
1.4 Tutkimuksen rakenne	6
1.5 Käytettyjen tunnuslukujen kaavat	7
2 ASIAKKAAN TILANTEEN KARTOITUS	10
2.1 Toimialatiedon hankkiminen	11
2.2 Luottopolitiikka yrityksessä	13
2.3 Luottotietoanalyyseja toimittavia yrityksiä	14
2.4 Asiakassuhteen arviointi	15
2.5 Tilinpäätöstiedot ennustajina	20
3 TUNNUSLUKUANALYYSI TILINPÄÄTÖKSESTÄ	21
3.1 Tunnuslukujen perusta	22
3.2 Tilinpäätös analyysin apuna	24
3.3 Tuloslaskelman ja taseen oikaiseminen	25
4 CASEYRITYSTEN TILINPÄÄTÖKSET	30
4.1 Yleiskuva tutkimuksesta	30
4.2 Tilinpäätöksen oikaiseminen	31
4.3 Vertaaminen YTN: n suosituksiin ja toimialan mediaaneihin	32
4.4 Johtopäätökset	39
5 YHTEENVETO	41
LÄHTEET	42
LIITTEET	44

1 JOHDANTO

1.1 Yleistä luottotoiminnasta

Suomalainen luottotietotoiminta on saanut alkunsa jo 100 vuotta sitten. Talouselämän vilkastuessa 1960-luvun alussa, säännöstelyn loputtua siirryttiin kohti kulutusyhteiskuntaa. Osamaksukauppa oli kehittynyt niin paljon, että sopimuksista osa päätyi myyjän luottotappioksi. Nousukausi toi muutoksia suomalaisten luotto- ja maksukäyttäytymiseen. Alettiin puhua ylivelkaantuneista ihmisistä. Käännekohtana historiassa toimi vuosi 1990, jolloin kaikki luotonvalvonnan tunnusluvut lähtivät rajuun kasvuun. Luottotietojen merkitys alkoi korostua luotonmyöntäjän näkökulmasta. (Suomen Asiakastieto, 2006.)

Vuosien varrella kaupankäynti on kokenut uudistuksia ; kauppaa käydään supermarketeissa, toreilla ja Internetissä. Nykyään ei ole pelkästään yksityisiä henkilöitä kauppakumppaneina. Myyjänä saattaa olla yritys, jossa mukana on monia eri henkilöitä. Todellista kauppakumppania ei siis välttämättä tiedetä. Enää ei voi paiskata kättä onnistuneen kaupan kunniaksi, ainakaan aina. Raha liikkuu sähköisesti ja kauppakirja allekirjoitetaan usein muualla kuin myyjäyrityksessä. Itse yrittäjällä on suuri vastuu kaikesta: tuloksen tekemisestä, verotuksen hoitamisesta sekä kirjanpidon huolehtimisesta. Kaikki nämä voidaan hoitaa itse, mutta näitä palveluita voi myös ostaa alan ammattilaisilta. Kaupankäynti vaatii kuitenkin aina henkilöitä, jotka ovat selvillä lainsäätäjien määräämistä asioista. Toisaalta, lakipykälät suojaavat kaupankäyntiä epärehellisyydeltä ja niissä on ohjeita, miten mm. tuloslaskelma laaditaan niin, että siitä on hyötyä muillekin kuin yrittäjälle itselleen.

Yrittäjän harjoittaessa liiketoimintaa tulee hänen huomioida monia lainsäädännöllisiä asioita. Kirjanpitovelvollisuus koskee aina osakeyhtiöitä sekä henkilöyhtiöitä että yhdistyksiä. Kirjanpitolain (KPL 1304/2004) 3 luvun 3 §:ssä on ilmaistu yleiset tilinpäätösperiaatteet. Hyvän kirjanpitotavan lähtökohtana on lakien ja asetusten noudattaminen. Tilikaudelta on laadittava tilinpäätös, jonka pitää sisältää tuloslaskelma ja tase, rahoituslaskelma sekä näiden liitetiedot. Tuloslaskelma ku-

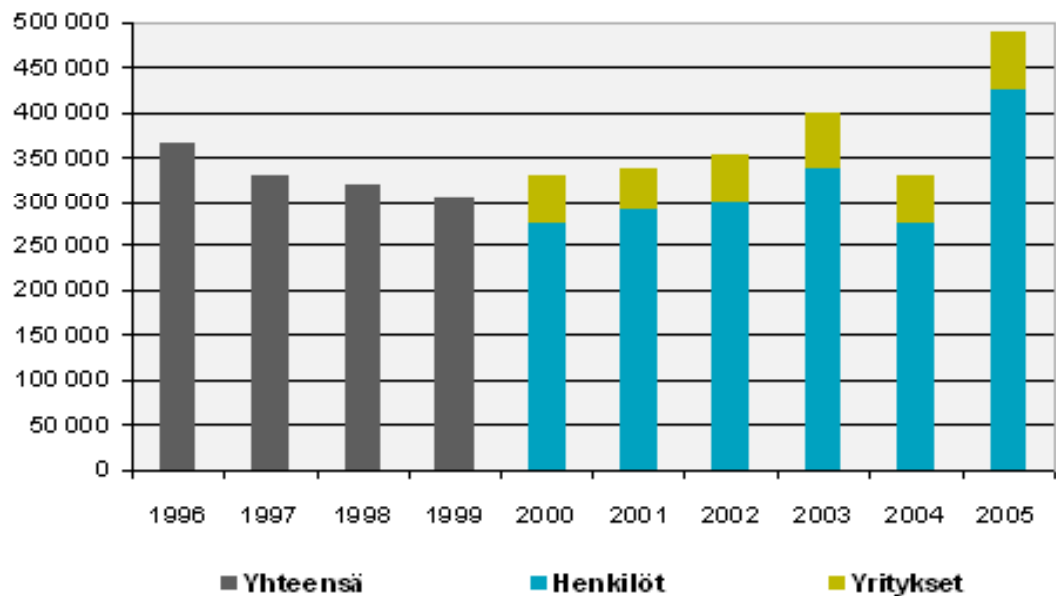
vaa tilikauden tulosta, tase kuvaa taloudellista asemaa ja rahoituslaskelma antaa selvityksen varojen hankinnasta ja niiden käytöstä. Näiden liitetiedoissa tulee olla selostukset tilinpäätöksen perusteista sekä lisäksi vertailutieto edelliseltä tilikaudelta. Jäljennökset tilinpäätöksestä tulee toimittaa rekisteröitäväksi. Tietyin edellytyksin yritys voi näistä joustaa. Merkille pantavaa on, että vuoden 2001 lopussa julkisten tilinpäätösten osuus oli 70 000, kun vastaava luku vuonna 1996 oli 20 000. Kaikki tilinpäätöstiedot tallennetaan Suomen Asiakastiedon kantaan kaupparekisteriin toimitetun ilmoituksen perusteella. Hyvät tilinpäätöstiedot halutaan julkistaa. (Ijäs 2002, 81- 84.)

Useat sidosryhmät käyttävät tilinpäätösanalyysija informaation lähteenä. Verotajaa kiinnostaa vuositulos, josta yritys maksaa veroa. Tavarantoimittajalle on tärkeää yrityksen maksuvalmius. Pääoman sijoittaja haluaa puolestaan tietää, onko yrityksellä kykyä maksaa tuottoa sijoitetulle pääomalle. Kaikki nämä tiedot ovat tilinpäätöksessä, jos vain tietää, mitä etsii. Luottokelpoisuutta arvioitaessa tulee analyysin tekijän osata keskittyä perustietoihin, joilla saadaan selville yrityksen kannattavuus, maksuvalmius ja vakavaraisuus. Yritykselle on tärkeää osata analysoida uudet asiakkaat, mutta nykyisiäkään ei saisi unohtaa eikä myöskään henkilöitä yrityksen takana. Huono maksukäyttäytyminen sekä yhtiön johdossa tapahtuneet muutokset voivat kieliä alkavista vaikeuksista. (Kallunki &Kytönen 2002, 17- 25.)

Konkurssia on pyritty ennustamaan yksittäisten tunnuslukujen avulla sekä kehittämällä laskentakaavoja tähän tarpeeseen. Näitä kriisitunnuslukuja mitataan erinäisten tunnuslukujen riippuvuussuhteella. Tilinpäätöksessä kannattaakin kiinnittää huomiota mm. vieraan pääoman takaisinmaksuaikaan sekä pääoman tuotto prosenttiin. Suurin ongelma on se, että konkurssiyritys tulkitaan terveeksi ja terve yritys konkurssiyritykseksi. Toinen ongelma on tunnuslukujen tilastollinen laatu, koska ne lasketaan tilinpäätöksen ajankohdan aineistosta. Talouselämän muuttuessa ne vanhenevat ja menettävät kriisin ennustamiskykynsä. (Salmi 2004, 213-214.)

Yrityksen vastuuhenkilöiden aiempien konkurssikytkentöjen kykyä ennustaa yritysten maksuhäiriömerkintöjä on tutkittu reilu kymmenen vuotta sitten Suomen Asiakastiedon toimesta. Yrityksiä haettiin konkurssiin tuolloin kolme kertaa enemmän kuin tänä päivänä. Tutkimukset paljastivat, että aikaisemmat konkurssikytkennät ovat hyvä ennustaja tuleville konkurseille. Yrityksen vastuuhenkilö saa konkurssimerkinnän luottotietoihinsa, kun yritystä haetaan konkurssiin. (Pulkkinen 2004, 11-12.)

Suomen Asiakastiedon luottotietokantaan rekisteröidään uudet maksuhäiriömerkinnät. Vuonna 2005 uusia maksuhäiriöitä kirjattiin 48 prosenttia edellisvuotta enemmän. Kaiken kaikkiaan maksuhäiriöitä rekisteröitiin 488 000 (kuvio 1).

KUVIO 1. Uudet maksuhäiriömerkinnät 1996- 2005 (Suomen Asiakastieto 2006)

Vuonna 2000 maksuhäiriöiden määrä henkilöasiakkaiden kohdalla on ollut laskussa. Sama ilmiö on ollut näkyvässä kaksi vuotta sitten. Vuonna 2005 maksuhäiriöiden määrän lisääntyminen on johtunut ulosottolaitoksen tietojärjestelmäuudistuksesta. Tämän vuoksi samana vuonna ilmoitettiin mm. varattomuutta koske-

via tietoja yli kaksinkertainen määrä verrattuna vuoteen 2004. Kokonaistilastoja luotettavampaa tietoa kehityksestä antaa velkomistuumioiden määrä, joka kasvoi 2,4 prosenttia edellisestä vuodesta. Yrityksiä koskevat velkomistuumiot lisääntyivät 4 prosenttia ja trattojen protestointi 9 prosenttia edellisestä vuodesta. (Suomen Asiakastieto, 2006.)

1.2 Tutkimuksen tavoite, rajaukset ja tutkimusongelmat

Tutkimuksen aihealueena on yrityksen tilinpäätös ja sen analysointi. Tavoitteena on oppia tulkitsemaan ja oikaisemaan tuloslaskelma ja tase. Oikaisemisen jälkeen laaditaan tunnuslukuanalyysi. Tärkeää tietoa analyysin tekijälle löytyy myös tuloslaskelman ja taseen liitetiedoista. Tunnuslukuanalyysin avulla mitataan ja kuvataan yrityksen rahoitusta ja kannattavuutta. Analyysin pohjalta voidaan pohtia ja arvioida ostajan luottokelpoisuutta ja saada yleiskuva yrityksen taloudesta. Analyysistä saatujen tulosten perusteella mietitään yrityksen asemaa luottoa myöntävän yrityksen näkökulmasta. Luottoa myöntävällä yrityksellä tulee olla käytössään kaikki tarpeellinen materiaali, mikä tukee joko luoton myöntämistä tai eväämistä. Jos yrityksen tunnusluvut ovat selkeästi heikkoja, voidaan suosittaa mahdollisesti luoton eväämistä. Tutkimuksen tavoitteena on lisäksi asiaan perehtymisen kautta oma oppiminen. Työtä tarkastellaan sekä tutkijan että luottoa myöntävän yrityksen näkökulmasta.

Tutkimusta on rajattu tunnuslukuanalyysiin ja sitä kautta saatavan informaation arvioimiseen. Analyysistä saadaan tietoa sen hetkiseen tilanteeseen, jolloin nopea reagointi voi auttaa yritystä ehkäisemään luottoriskejä. Tunnuslukuanalyysi on osa yritysanalyysia, johon kuuluu mm. tilinpäätösanalyysi. Tutkimuksessa ei käsitellä kuin tiettyjä kannattavuuden ja rahoituksen lukuja, joiden arvioidaan olevan hyödyksi luottopolitiikan kannalta. Uutta luottopolitiikkaa ei laadita luottoa myöntävän yrityksen käyttöön. Tutkimuksen viitekehys rakentuu yritysanalyysiin ja sen yhtenä osana toimivaan tunnuslukuanalyysiin. Muita osia ovat mm. tilinpäätös ja toimiala-analyysit. Viitekehykseen kuuluu myös lainsäädäntöön liittyviä asioita kuten mitä tietoja ja pakottavia säännöksiä löytyy kirjanpitoa ja –asetuksista.

Caseyritykset edustavat samaa toimialaa, ts. rakennusala. Tämän takia koettiin myyntikateprosentin laskemisen olevan tarpeetonta. Em. tunnusluku on käytännöllinen kaupan- tai mainosalan yrityksissä. Lisäksi tutkimuksen ulkopuolelle on rajattu muita tunnuslukuja.

Tutkimusongelmana on selvittää, mitä tietoja tuloslaskelmasta ja taseesta tulee oikeasta ennen kuin voidaan laskea rahoituksen ja kannattavuuden tunnuslukuja. Työssä on jouduttu myös arvioimaan, millainen merkitys oikaisemisella on laadittaessa tunnuslukuanalyysia? Oikaisemisen jälkeen on laskettu tunnuslukuja ja mietitty, miten saadut tulokset vaikuttavat yrityksen luottokelpoisuuteen. Jos niillä on vaikutusta, niin onko vaikutus negatiivinen vai positiivinen? Yritystutkimusneuvottelukunta (myöhemmin käytetään lyhennettä YTN) on laatinut omia suosituksiaan tunnusluville. Useimmat tunnusluvut ovatkin viitteellisiä, ellei kyseessä ole samalla toimialalla olevat yritykset. Tunnusluvuista saatuja arvoja on verrattu YTN:n suosituksiin ja yleisiin toimialan mediaaneihin.

Erilaisia ongelmallisia tilanteita työssä on myös muita. Miten voidaan päätellä ovatko valitut tunnusluvut oleellisia arvioitaessa yrityksen rahoitusta? Antavatko ne luotonmyöntäjälle juuri sitä informaatiota mitä tarvitaan siinä tilanteessa? Mikä arvo on yrityksen toimittamalla liitetiedoilla koskien tuloslaskelmaa ja tasetta? Tunnuslukujen laskemisen jälkeen on mietittävä, miten tulkita saatuja arvoja. Jos yrityksen kannattavuus on YTN:n suositusten alapuolella, kannattaako luottoa myöntää ollenkaan? Yrityksen saamiin tunnuslukuihin vaikuttaa myös toimiala ja siihen liittyvät suhdanteet, joten niitäkään taustatekijöitä ei sovi sivuuttaa.

1.3 Tutkimusmenetelmät

Tutkimuksessa käytetään tutkimusmenetelmänä kirjoituspöytä tutkimusta. Kirjoituspöytä tutkimus on olemassa olevaan aineistoon perustuvaa empiiristä tutkimusta. Tutkimuksessa laaditaan caseyritysten tilinpäätöksistä saatavien tietojen perusteella tunnuslukuanalyysi. Kaikki tutkimuksessa mukana olevat yritykset ovat laatineet tuloslaskelman kululajipohjaisena. Analysoitavana on 4 Päijät-

Hämeen alueella toimivaa osakeyhtiötä, joiden tilinpäätöstietoja analysoidaan kahdelta vuodelta. Muina valintakriteereinä ovat toimineet yritysten liikevaihto (n.1- 2 milj. € /v.) ja tilinpäätöksen laatimistapa, joka on suomalainen tilinpäätöskäytäntö.

Lähdemateriaalina tutkimuksessa käytetään olemassa olevaa aineistoa, kirjallisia lähteitä, tutkimuksia ja tilastoja. Lisäksi työssä on perehdytty jonkun verran kirjanpitolakiin ja -asetukseen. Tärkeinä tietolähteinä ja vertailukohteina ovat toimineet sekä YTN: n tilinpäätösanalyysiin keskittyvä teos että Finnveran laatima tilinpäätösanalyysi toimialan mediaaneista. Tutkimuksen onnistumisen kannalta voidaan pitää tärkeinä myös caseyritysten tilinpäätöstietoja.

Tutkimuksen lähellä olevista aiheista on tehty muutama opinnäytetyö Lahden ammattikorkeakoulussa, ja niitä on käytettykin apuna asiaan perehtymisessä. Kyseisiä tutkimuksia ovat Mervi Isokosken kirjoittama " Tilinpäätösanalyysi luottoneuvottelun apuvälineenä " (2000) sekä Terhi Kaijan kirjoittama " Luottopoliitiikan laatiminen " (2005). Lisäksi asiaan perehtymisen apuna käytettiin Petri Koiviston (2000) pro gradu -työtä, jonka aiheena on pienosakeyhtiön taloudellisen tilan perusteella tapahtuva tilinpäätöksen muokkaus. Oma tutkimus eroaa siinä suhteessa em. töistä, että työssä käsitellään tunnuslukuja useasta saman toimialan yrityksestä ja samalta alueelta. Tietojen perusteella on laadittu tunnusluku-analyysi. Analyysin pohjalta ja hyväksikäyttäen eri tietolähteitä mietitään ja arvioidaan, onko yritykset luottokelpoisia tunnuslukujen perusteella.

1. 4 Tutkimuksen rakenne

Tutkimuksen johdannossa perehdytään luottokauppaan ja sen syntyhistoriaan. Luottokaupalla on pitkät perinteet. Johdannossa tuodaan esille myös yleisiä tilinpäätösperiaatteita sekä lisäksi käsitellään yleisellä tasolla konkurssiherkkyyttä.. YTN :n suosituksia tunnuslukujen laskemiseen liittyvistä kaavoista on esitetty työn alussa.

Toisessa luvussa keskitytään uuteen asiakkuuteen. Päällisin puolin käydään läpi luottopolitiikkaa yrityksessä ja kartoitetaan sen tärkeyttä. Vaikka tutkimus keskittyy uuden asiakkaan luottosuhteeseen, halutaan tuoda esille myös nykyiseen asiakkuuteen liittyviä riskejä.

Kolmannessa luvussa perehdytään itse tilinpäätökseen ja sen sisältöön. Ennen kuin yritysten tilinpäätöksistä voidaan laskea tunnuslukuja, tulee olla jonkinlainen käsitys, mitä tietoja tuloslaskelmasta ja taseesta löytyy. Olennaista analyysin laatijalle on myös tietää, tuleeko tilinpäätöksen tietoja oikaista vai ei. Tähän saadaan apua tuloslaskelman ja taseen liitetiedoista.

Neljäs luku on työn empiirinen osuus. Tässä osuudessa käydään läpi tilinpäätöstietoja ja oikaistaan niitä, jos on tarvetta. Oikaisun jälkeen on laadittu tunnusluvuista analyysi ja arvot on sijoitettu taulukkoon. Taulukoissa olevia arvoja on verrattu sekä YTN:n antamiin suosituksiin että Finnveran laatiman tilinpäätösanalyysin mediaaneihin rakennuslalla. Näiden tietojen pohjalta mietitään yrityksen luottokelpoisuutta. Yrityksen luottokelpoisuuteen vaikuttaa sekä yrityksen taloudellinen tila että vastuuhenkilöiden tausta.

1.5 Käytettyjen tunnuslukujen kaavat

YTN on laatinut tilinpäätösanalyysia koskevan oppaan ensimmäisen kerran jo vuonna 1974. Oppaassa on pyritty huomioimaan vuonna 2006 voimaan tuleva osakeyhtiölaki. Uudessa laissa on eroa mm. koskien pääomalainan käsittelyä. Opas sisältää neuvottelukunnan yhteisesti sopimat tilinpäätöksen analysointisuositukset. Seuraavaksi on esitetty työssä käytettyjen tunnuslukujen kaavoja koskien kannattavuutta ja rahoitusta. (YTN 2005.)

Kannattavuus

$$\text{Käyttökate \%} = \frac{\text{käyttökate} * 100}{\text{liiketoiminnan tuotot yht}}$$

Käyttökate saadaan kun yrityksen liiketulokseen lisätään poistot ja arvonalennukset.

$$\text{Liiketulos \%} = \frac{\text{liiketulos} * 100}{\text{liiketoiminnan tuotot yht}}$$

Liiketulos on oikaistun tuloslaskelman välitulos.

$$\text{Nettotulos \%} = \frac{\text{nettotulos} * 100}{\text{liiketoiminnan tuotot yht}}$$

Nettotulos saadaan kun liiketulokseen lisätään rahoitustuotot ja vähennetään rahoituskulut ja verot .

$$\text{Rahoitustulos \%} = \frac{\text{rahoitustulos} * 100}{\text{liiketoiminnan tuotot yht}}$$

Lisäämällä nettotulokseen poistot ja arvonalentumiset saadaan rahoitustulos.

$$\text{Kokonaispääomatuotto \%} = \frac{\text{nettotulos} + \text{rahoituskulut} + \text{verot (12 kk)} * 100}{\text{oikaistu) tase loppusumma kesk. tilikaudella}}$$

Rahoituskuluihin kuuluu myös kurssitappiot.

$$\text{Sijoitetun pääoman tuotto \%} = \frac{\text{nettotulos} + \text{rahoituskulut} + \text{verot}}{\text{sijoitettu pääoma keskimäärin}}$$

Sijoitettu pääoma lasketaan tilikauden alun ja lopun keskiarvona.

Rahoitus

$$\text{Omavaraisuusaste \%} = \frac{\text{Oikaistu oma pääoma}}{\text{oikaistun taseen loppusumma} - \text{saadut ennakot}}$$

Saadut ennakot ovat lyhyt- ja pitkäaikaisia, keskeneräiseen työhön tai projektiin liittyviä ennakoita.

$$\text{Myyntisaamisten kiertonopeus} = \frac{\text{myyntisaamiset} + \text{sisäiset myyntisaamiset} * 365}{\text{Liikevaihto (12 kk)}}$$

Myyntisaamiset sisältävät myös sellaisia eriä, jotka eivät ole liikevaihtoa (mm. valmistevero, arvonlisävero.)

$$\text{Ostovelkojen kiertonopeus} = \frac{\text{ostovelat} + \text{sisäiset ostovelat} * 365}{\text{ostot} + \text{ulkopuoliset palvelut (12kk)}}$$

Ostovelka on yleensä korotonta velkaa.

$$\text{Quick Ratio} = \frac{\text{Rahoitusomaisuus}}{\text{Lyhytaik. vieras pääoma} - \text{saadut ennakkomaksut}}$$

Rahoitusomaisuutta ovat kassa, pankkitilit ja rahoitusarvopaperit sekä lyhytaikaiset saamiset.

$$\text{Current Ratio} = \frac{\text{Vaihto- ja rahoitusomaisuus}}{\text{Lyhytaik. vieras pääoma}}$$

Vaihto- omaisuutta on aineet ja tarvikkeet, keskeneräiset tuotteet ja valmiit tuotteet.

2 ASIAKKAAN TILANTEEN KARTOITUS

Luotolla tavaroita ja palveluita myyvissä yrityksissä riskienhallinta tulee olla asiakassuhteen kaikki vaiheet kattavaa. Perintälähtöisessä riskienhallinnassa yritys myy laskuun kaikille, jotka ovat halukkaita ostamaan. Selvityksiä asiakkaan taloudellisesta tilanteesta ei tehdä. Kun suoritukset jäävät rästiin, perinnän käynnistämässä viivästellään. Maksulupauksiin uskotaan herkästi. Tasapainoisessa riskienhallinnassa asiakkaan taloudellinen tilanne tunnetaan koko asiakassuhteen elinkaaren ajalta. Uusien asiakkaiden luottokelpoisuus analysoidaan ja olemassa olevien asiakkaiden tilannetta seurataan systemaattisesti. Valvontapalvelua käyttävä yritys voi määrittää itse tiedot, joita seurataan. Useimmiten seurataankin julkisia maksuhäiriöitä sekä luottokelpoisuusluokituksia. Joidenkin asiakkaiden kohdalla on odotettavissa ongelmia asiakassuhteen alussa. Laskutusasiakkaiksi pääsee yrityksiä, joilla on julkisia maksuhäiriöitä. (Ijäs 2002, 16-19.)

Suomen Asiakastieto on tutkinut kuusi vuotta suomalaisten yritysten luottokelpoisuuden tasoa ja kehitystä alueittain. Selvityksessä on mukana lähes 170 000 yritystä, pois lukien yksityiset elinkeinoharjoittajat sekä toimintansa vasta aloittaneet yritykset. Yritykset ovat Rating Alfa- luokiteltuja yrityksiä. Rating Alfa perustuu yrityksen tietyillä perusteilla saamaan luottokelpoisuusluokitukseen. Luokat ovat parhaimmasta huonoimpaan. Alueellista tarkastelua varten yritykset on jaettu seuraavasti: vahvat (AAA ja AA +), tyydyttävät (AA, A+ ja A) sekä heikot (B ja C). Myönteinen kehitys luottokelpoisuudessa on nähtävissä vuonna 2005 olevasta maakuntakohtaisesta tarkastelusta. (Suomen Asiakastieto, 2005.)

Lappi on joukon heikoin vahvoilla luokituksilla arvioituna. (kuvio 2) Positiivista on, että alueella on kuitenkin suhteellisen paljon tyydyttävän arvosanan saavia yrityksiä, ja suunta on kasvamaan päin. Myönteistä koko luottokelpoisuuden kehityksessä on heikkoja luokituksia saavien yritysten väheneminen. Tämä kertoo yritysten halusta hoitaa taloutta kunnolla, jolloin niillä voi olla mahdollisuuksia investointien kautta myös kasvuun.

Ahvenanmaa	20,1 % (-0,4 %)	73,2 % (+1,1 %)	6,7 % (-0,7 %)
Päijät-Häme	19,5 % (+2,4 %)	68,1 % (-3,1 %)	12,4 % (+0,7 %)
Pohjanmaa	19,2 % (+0,7 %)	72,8 % (+2,1 %)	8,0 % (-2,8 %)
Uusimaa	18,8 % (+0,8 %)	69,0 % (+0,4 %)	12,2 % (-1,2 %)
Kanta-Häme	18,7 % (+2,7 %)	69,9 % (-2,9 %)	11,4 % (+0,2 %)
Pirkanmaa	18,1 % (+0,3 %)	69,8 % (+0,9 %)	12,1 % (-1,2 %)
Keski-Suomi	17,9 % (+0,9 %)	71,0 % (+0,4 %)	11,1 % (-1,3 %)
Koko maa	17,7 % (+0,4 %)	71,0 % (+0,7 %)	11,3 % (-1,1 %)
Varsinais-Suomi	17,6 % (-0,1 %)	71,5 % (+1,6 %)	10,9 % (-1,5 %)
Satakunta	17,4 % (-0,2 %)	71,6 % (+1,9 %)	11,0 % (-1,7 %)
Pohjois-Karjala	17,4 % (+1,4 %)	71,8 % (-0,7 %)	10,8 % (-0,7 %)
Pohjois-Savo	17,0 % (+0,1 %)	72,8 % (+1,2 %)	10,2 % (-1,3 %)
Etelä-Pohjanmaa	16,9 % (+0,2 %)	73,3 % (+0,5 %)	9,8 % (-0,7 %)
Etelä-Pohjanmaa	16,4 % (-0,5 %)	74,3 % (+1,8 %)	9,3 % (-1,3 %)
Etelä-Karjala	16,0 % (-0,7 %)	71,3 % (+0,4 %)	12,7 % (+0,3 %)
Keskis-Pohjanmaa	16,0 % (-1,0 %)	74,2 % (+2,7 %)	9,8 % (-1,7 %)
Itä-Uusimaa	16,0 % (+0,1 %)	72,3 % (+0,7 %)	11,8 % (-0,7 %)
Etelä-Savo	15,8 % (+0,1 %)	73,9 % (+0,7 %)	10,5 % (-0,8 %)
Kymenlaakso	15,5 % (-0,1 %)	73,0 % (+0,9 %)	11,5 % (-0,8 %)
Kainuu	14,8 % (-0,4 %)	74,4 % (+0,7 %)	10,8 % (-0,3 %)
Lappi	12,1 % (-2,7 %)	76,9 % (+2,8 %)	11,0 % (-0,1 %)

KUVIO 2. Vahvojen, tyydyttävien ja heikkojen yritysten osuudet maakunnittain (Suomen Asiakastieto 2005)

Päijät- Hämeen ja Kanta- Hämeen yritykset ovat parantaneet voimakkaimmin asemiaan. Hämeen TE- keskus on arvellut myönteisen kehityksen johtuvan toimialarakenteesta. Alueilla toimii paljon vahvaa metalli- ja konepajateollisuutta sekä elintarviketeollisuutta. Nämä alat ovat viime aikoina osoittaneet kasvua. Luottokelpoisuutta vahvaksi luokiteltujen yritysten määrä on kasvanut 12 maakunnassa. Suhteellisesti eniten vahvoja yrityksiä on Ahvenanmaalla. (Suomen Asiakastieto, 2005.)

2.1 Toimialatiedon hankkiminen

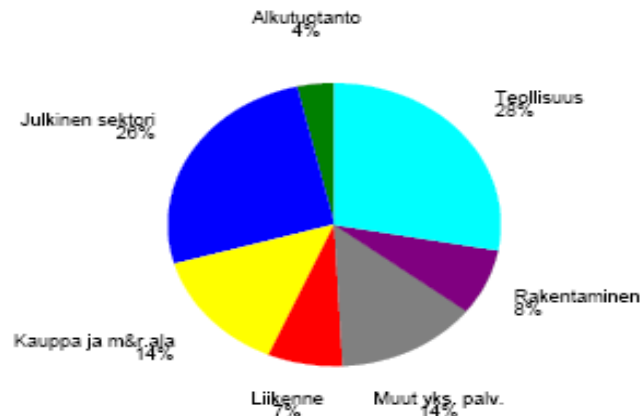
Toimialaluokituksen tarkoituksena on ryhmitellä samankaltaisia aktiviteetteja luokkiin. Tilastokeskus kerää mm. rakentamisen, kaupan ja liikenteen sekä liikelämää palvelevien yritysten taloudellisesta toiminnasta tietoa tilinpäätöstietojen perusteella. Tilinpäätöstilastojen avulla voidaan tutkia eri toimialojen kannattavuutta, rahoitusasemaa ja maksuvalmiutta. Perustiedot tilinpäätöksistä saadaan

lomakekyselyillä vuosittain. Kyselyssä mukana ovat kaikki suuret yritykset. Tämä raja vaihtelee toimialan mukaan. Lisäksi mukana on otos pienemmistä yrityksistä. (Rastas 1997,3-6.)

Toimiala- analyysia käytetään arvostelukriteerinä, kun halutaan suhteuttaa yksittäisen yrityksen luottokelpoisuutta yrityksen toimialaan. Tällaisesta analyysista voidaan vetää rajoitetusti johtopäätöksiä toimialan yleisestä menestymisestä. Toimialaraporteista saa tietoa yrityksen sijoittumisesta omalla alallaan. Paitsi tunnusluvuista, toimiala- analyysit kertovat usein myös hintakehityksestä ja investoinneista. Usein tilinpäätös- ja toimiala- analyysi liittyvät yhteen. Laajempaan käsitteenä yksittäisissä analyyseissa on yritysanalyysi, jolla on merkitystä mm. sijoittajalle, toimittajalle sekä luotonantajalle. (Salmi 2004, 201-202.)

Toimialalla on olemassa omat tunnuspiirteensä, joita ovat mm. pääomavaltaisuus ja pääoman kiertonopeudet. Luotonantajalle on tärkeää osata yhdistää toimialaan liittyvät taustatiedot sekä makrotaloudelliset seikat. Yrityksen maksuhäiriöalttius saattaa johtua mm. suhdanteista. Eri toimialojen suhdanteet vaihtelevat niin nopeasti, ettei luotonantajalla ole aina varmuutta todellisesta tilanteesta. Apua tilanteen selvittämiseksi saa, jos tuntee yritysten maksuhäiriöiden historiaa ja ennusteita. Jos yritys toimii riskialttiilla toimialalla, kannattaa säilyttää tietynlainen varovaisuus esim. vakuuksien suhteen. (Velkakierre 2003, 24- 25.)

Päijät- Hämeessä tuotannon kasvu pysähtyi vuoden 2005 alkupuolella. Metsäteollisuus kärsi paperiteollisuuden työkiistasta. Toimialarakenteessa alueella suurta osaa näyttelee teollisuus. Sen osuus kaikista työpaikoista on 28 %. (kuvio 3) Vahvin erikoistumisala teollisuudessa on huonekaluteollisuus, joka on lähtenyt uuteen kasvuun. Rakentaminen ei ole kärkipäässä, vaikka uudisrakentaminen kasvoikin vahvasti vuonna 2004. Positiivista lahtelaisten kannalta on, että teollisuudessa on enemmän työpaikkoja kuin julkisen sektorin puolella.

KUVIO 3. Päätoimialojen osuus Päijät- Hämeen työpaikoista 2004. (Päijät- Hämeen toimialakatsaus 2005)

Palvelut liike- elämälle, joihin kuuluu mm. kiinteistö- ja vuokrauspalvelut ovat kasvaneet voimakkaasti vuoden 2005 alkupuolella. Koko Päijät- Hämeeseen kuuluu 12 kuntaa. (Päijät- Hämeen toimialakatsaus, 2005.)

2.2 Luottopolitiikka yrityksessä

Luottopolitiikassa pitää olla mahdollisuus reagoida toimialalla tapahtuviin äkillisiin ja voimakkaisiin taloudellisiin muutoksiin. Luottopolitiikka on aina kokonaisuus. Pyrkimyksenä on minimoida luottopäätösriskiä niin pitkälle kuin mahdollista. Myönteinen luottopäätös pohjautuu siihen, että asiakkaan maksukykyyn luotetaan. Perusteiden pitää olla oikeita, riittävän laajoja ja päätöksen kannalta oleellisia. Tulevan kauppakumppanin yksilöintitiedot tulee olla oikeat ja riittävän selkeät. Yrityksellä yksinkertaisin keino on pyytää kaupparekisteriote ja tiedot yrityksen vastuuhenkilöistä. Riskialtista on tehdä kauppaa yrityksen kanssa, jonka toimitiloista ja sijainnista ei ole muuta tietoa kuin postilokero. Oikeudellista perintää toteuttaessa on hankalaa, jos velallinen jättää haasteen noutamatta, tällöin asialle on laitettava haastemies. (Lindström 2005, 25- 37.)

Yrityksen luottopolitiikassa voidaan noudattaa sisäisiä toimintatapoja esim. sen suhteen, miten asiakkaan luottokelpoisuutta arvioidaan. Etukäteen kannattaa miettiä, mitä tavoitellaan, miten luottoriskejä hallitaan. Voidaan sopia, että uusi asiakas hyväksytään, jos tietyt vähimmäisrajat täytetään. Luottotappioiden tavoitetaso ei pidä olla nolla. Jos yritys kieltäytyy tilikaudella useamman kerran myymästä, eikä luottotappioita ole tullut, myynti olisi kasvanut jos edes osa olisi hyväksytty. Jos yritykselle on laadittu tietty luottopolitiikka, tulee se pitää ajan tasalla. Epäkohtia kannattaa kirjata ylös ja ilmoittaa niistä eteenpäin. Luottopolitiikassa päätetään, kuinka paljon yritys kestää luottotappioita yhden tai useamman tilikauden aikana. Yrityksen on myös pakko arvioida kokonaisriskin perusteella, kuinka riskialttiiden yritysten kanssa luottokauppaa voi harjoittaa. Tärkeää yrityksen luottopolitiikalle on myös se, millaisten, kuinka laajojen tai mistä hankittujen luottotietojen pohjalta luottopäätöksiä tehdään. (Ijäs 2002, 23-45 ;Lindström 2005, 25.)

2.3 Luottotietoanalyysijä toimittavia yrityksiä

Suomen Asiakastieto Oy on Suomen johtava yritys- ja luottotietoyhtiö. Yhtiö tuottaa tietoa asiakassuhteen johtamisen ja riskinhallinnan tueksi. Päätöksentekopalvelut auttavat yrityksiä tekemään luotto- ja muita taloudellisia päätöksiä. Asiakastiedon yritystietokannassa on tiedot kaikista kaupparekisterissä olevista ja Yritys ja yhteisötietojärjestelmään rekisteröidyistä yrityksistä. Asiakastieto tarjoaa sekä maksuhäiriö- ja maksutapatietoja että tietoja myös yrityksen vastuuhenkilöistä. Tuoreita tietoja on saatavissa 92 000:sta yrityksestä. Luottotietojen ohella tietokantaan on tallennettu yrityksen vastuuhenkilöiden yhteyksistä muihin yrityksiin sekä mahdolliset konkurssikytkennät. (Lindström 2005, 32- 36.)

Asiakastieto käyttää Riskimittaria luokitusjärjestelmänä, joka arvioi matemaattisesti yrityksen riskiä ajautua maksuvaikeuksiin tai konkurssiin 1-2 vuoden kuluessa. Mittarin avulla voi verrata saman toimialan yrityksiä riskiluokituspisteisiin. Luokituksiin vaikuttaa useat tekijät, mm. kannattavuus, vakavaraisuus ja toimiala. Asiakastiedosta saa myös luottokelpoisuusraportteja ulkomaisista yrityksistä.

Vastaavaa palvelua tarjoaa myös Dun & Bradstreet Finland Oy. Molemmilta yrityksiltä saa myös reaaliaikaisia seurantapalveluita, joilla annetaan hälytyksiä valvontaan asetetuista yrityksistä. Rajat on asetettu tietyin etukäteen päätetyin kriteerein, joita ovat mm. kannattavuus ja rahoitus. (Lindström 2005, 32- 36.)

Tratan protestointi tallennetaan Suomen Asiakastiedon tietokantaan 3 vuodeksi. Yksityisoikeudellista trattaa käytetään vain yrityksillä. Tratalla vaaditaan velallista hoitamaan velkojan saatava viivästyskorkeineen ja perimiskuluineen. Tratan teho perustuu julkisuusuhkaan eli jos saatavia ei hoideta, tratta protestoidaan. Perintäyhtiö lähettää velalliselle tiedot velasta maininnalla, että saatava tratta tullaan protestoimaan Suomen Asiakastiedossa. Samalla perintäyhtiö hoitaa tiedot velallisista Asiakastiedolle, tämä on edellytys, että tratta voidaan myöhemmin protestoida. Tratta voidaan protestoida hiljaisesti, jolloin merkintä tulee vain Suomen Asiakastiedon kantaan, tai julkisesti, jolloin tieto julkaistaan myös Kauppalehdessä. Jos velallinen on maksanut velan 7 päivän kuluessa protestointi- ilmoituksesta, jonka Asiakastieto on lähettänyt, voidaan tratta protestoida hiljaisesti. Varjopuolia tratassa ja sen julkisuudessa on se, että kun tieto on julkista, tulevat kaikki velkojat vaatimaan saataviaan. Tästä syntyy kilpailu, jossa nopeimmat voittaa. Trattaa ei näin ollen kannata protestoida, varsinkin kun on jäljellä saatavia. (Ijäs 2002, 69; Lindström 2005, 183-186.)

2.4 Asiakassuhteen arviointi

Luottopäätöksen keskeinen osa on päättää kertaluoton määrästä tai jatkuvan luottosuhteen luottorajasta. Luottorajan määrittely onkin yksi osa luottopolitiikan käytännön toteutusta. Yritys, joka ei seuraa eikä valvo asettamaansa luottorajaa, menettää hyvin pian uskottavuutensa. Varoittavia merkkejä luottopäätöksen tekijälle ovat kiireisyys, omistajan vaihdos tai monta perättäistä yhtiötä. Jos yritys on laininlyönyt kaupparekisteritietojen ylläpidon, tulisi tämä nähdä varoituksena. Aika usein petolliset sopimuskumppanit ovat ostaneet pienen, kunnollisen yrityksen, tilaavat runsaasti tavaraa ja myyvät ne eteenpäin. Luottotiedot luovat perustan luottopäätökselle. Mitään kaavamaista ohjetta ei voida kuitenkaan antaa. Pääsääntöi-

sesti asiakassuhteeseen liittyvä riski riippuu kahdesta tekijästä: kaupan rahallisesta arvosta ja asiakkaan luottokelpoisuudesta. Pienikin kauppasumma muuttuu riskiksi, jos velasta vastaa esim. kaksi kuukautta sitten varattomaksi todettu yritys. (Lindström 2005, 40- 41.)

Lähtökohtana mietittäessä asiakasriskiä voidaan pohtia seuraavia asioita: millä alalla yritys toimii, mitä tuotteita asiakas ostaa ja kuinka paljon, miten kauan velkavastuu kestää ja onko asiakkaalla toimittava vakuuksia. Luottokelpoisuuden arviointi on palapelin kokoamista. Pelkäämättä luottotietoyhtiön toimittamia arvioita ei kannata pitää luottotiedon kriteerinä. Luottokelpoisuuden yritys voi saada myös menestyksellä, josta on kerrottu lehtiartikkelissa. Jos oletetaan että yrityksellä on luottotietokannassa pari maksuviivettä, ei niihin kannata pelkäämättä tukeutua. Yrityksen tietoja kannattaa katsoa myös seuraavien faktojen avulla: onko yrityksellä alhainen maksuvalmius, Quick Ratio < 0,5 tai Current Ratio < 0,8 tai vastuuhenkilöllä on aikaisempia konkurssiyhteyksiä ja henkilökohtaisia maksuhäiriöitä. Lisäksi kannattaa kiinnittää huomiota myös, onko yrityksen luottotietoja kysytty usein lyhyellä aikavälillä tai onko yritys poistettu verottajan ennakkoperintärekisteristä. (Ijäs 2002, 50-60.)

Tieto yrityksen kuulumisesta ennakkoperintärekisteriin voi tarkistaa esim. yritystietojärjestelmän julkisesta tietojärjestelmästä. Verohallinto ylläpitää em. rekisteriä. Merkitseminen edellyttää, että hakija harjoittaa tai ryhtyy harjoittamaan elinkeinotoimintaa. Uutta liikesuhdetta aloitettaessa on syytä pyytää työn suorittajaa esittämään rekisteriote. Rekisteristä voidaan poistaa, jättää rekisteröimättä rekisteröity tai hakija, joka olennaisesti laiminlyö veron maksun, ilmoitus-, kirjanpito-velvollisuuden tai muut verotukseen liittyvät velvollisuudet. Lisäksi jos hakijan johtamat yritykset ovat aiemmin laiminlyöneet em. kohdassa olevat velvollisuudet tai jos kyseessä on yhteisö, jota johtava henkilö on laiminlyönyt em. kohdissa olevat velvollisuudet. Ennakkoperintälailla on tarkoituksena estää tilanteet, joissa yrittäjä jatkaa toimintaansa, vaikka verot ovat maksamatta. Jos osakeyhtiön entinen vastuuhenkilö on jättänyt verot maksamatta, hän ei kelpaa ennakkoperintärekisteriin ammatin- tai liikkeenharjoittajana. (Kaari & Huolman- Lakari 2004, 18-21.)

Yrityksen vastuuhenkilöitä ovat kaupparekisteriin ilmoitetut hallituksen jäsenet, toimitusjohtajat sekä henkilöyhtiöiden vastuunalaiset yhtiömiehet. Lisäksi tulee huomioida myös mm. hallituksen varajäsenet sekä kommandiittiyhtiön äänettömät yhtiömiehet. Luottokelpoisuutta arvioitaessa kannattaa kiinnittää huomiota merkittävässä asemassa oleviin henkilöihin. Henkilöyhtiöissä omistus käy suoraan ilmi kaupparekisteristä. Osakeyhtiöillä omistus voi olla muiden kuin hallituksen jäsenten hallussa. Ettei tule epäselvyyksiä kuka vastaa maksuvelvoitteista, tulee allekirjoitusoikeus tarkistaa kaupparekisteristä. (Ijäs 2002, 50-60.)

Suomen Asiakastiedon tietokannasta saa tietoa mm. yrityksen vastuuhenkilöiden yhteyksistä muihin yrityksiin ja heidän asemaansa niissä. Lisäksi voidaan selvittää yrityksen maksuhäiriöt, tiedot yrityssaneerauksesta tai konkurssiin asettamisesta.. Vastuuhenkilöllä voi olla kielteisiä kytkentöjä yrityksiin, joiden historiasta voi löytyä em. vaikeuksia. Suomen Asiakastiedon tutkimusten mukaan vastuuhenkilöiden maksuhäiriöillä ja muilla negatiivisilla yrityskytkennoillä on suuri merkitys yrityksen luottokelpoisuuden kannalta. Mitä enemmän tällaisia tapauksia löytyy historiasta, sitä suurempi uuden yrityksen konkurssialttius on. (kuvio 4).

Monellako vastuuhenkilöllä oli konkurssikytkentöjä 04/2002					
		0	1	2 tai yli	yht.
Tuliko yritykselle häiriömerkintöjä	Ei	122 454	3 159	221	125 934
ajalla 1.5.2002-30.11.2003	Kyllä	7 259	1 148	305	8 712
	yht	129 713	4 307	626	134 646

KUVIO 4. Konkurssikytkentöjen merkitys maksuhäiriöihin.(Velkakierre 2004)

Jos kyseessä on aivan uusi yritysasiakas eikä maksukäyttäytymisestä ole tietoa, korostuu yhteydet konkurssiin asetettujen yritysten historiasta. Jos yritys vaihtaa paikkakuntaa usein ja lopputuloksena on säännönmukainen konkurssi, kyseessä on iso riski. Suomen Asiakastiedon luottotietokannasta saa tietoa myös yrityksen vastuuhenkilöiden henkilökohtaisista maksuhäiriöistä. (Ijäs 2002, 75-77.)

Pienempiä yrityksiä luotottaessa olisi syytä tarkistaa myös henkilökohtaiset maksuhäiriömerkinnät. Kannattaa kiinnittää huomiota myös siihen, löytyykö yrityksen toimintaa todellisuudessa johtavan henkilön nimeä virallisten vastuuhenkilöiden joukosta. Hänen puolestaan rekisteriin on voitu merkitä henkilöitä, joiden luottotiedot ovat puhtaat. Mikäli pienyrityksestä tekee ison tilauksen henkilö, jonka tietoja ei löydy kaupparekisteristä, kannattaa tutkia yrityksen taustoja tarkemmin. Prokuran saaneen henkilön taustalta saattaakin löytyä konkurssikykentöjä. Eräs merkki, jonka tulee herättää epäilyjä on , että yrityksen nimessä esiintyy nimikirjaimet, jotka eivät ole vastuuhenkilöiden. Huomionarvoisena seikkana kannattaa pitää myös sitä, jos yrityksen tilintarkastajat ovat muuttuneet. Auktorisoidun tilintarkastajan vaihtaminen maallikotarkastajaan voi kielä tilinpäätökseen liittyvistä ongelmista. (Ijäs 2002, 78-79.)

Yrityksen maksutapatietoja pitää yllä luottotietoyhtiöt. Yhteistyökumppaneina on useita kymmeniä yrityksiä, jotka toimittavat maksutietoja omista reskontristaan. Yhteistyö on luottamuksellista, eli tietoja ei luovuteta ulkopuolisille. Nämä tiedot voidaan käsittää joko positiivisena tai negatiivisena. Aina ajoissa laskunsa maksava yritys luo tietysti positiivisemmän kuvan kuin myöhässä maksava asiakas. Molemista tiedoista syntyy merkintä Suomen Asiakastiedon tietokantaan. Maksuviiveistä saadaan tietoa myös trattapalvelun kautta. Maksuhäiriömerkintää yritykselle ei synny, jos tratassa oleva saatava maksetaan eräpäivään mennessä. Tieto tallentuu kuitenkin maksuviivimerkintänä maksutapatietoihin luottoyhtiön tietokantaan. (Ijäs 2002, 70.)

Maksuviive ei välttämättä ole aina yhtä negatiivinen merkki kuin yrityksen maksuhäiriö. Suurilla ja menestyneilläkin yrityksillä saattaa olla maksuviiveitä. Laskujen käsittely on monimutkaista ja monia vaiheita sisältävää, jolloin viive ei välttämättä kerro yrityksen maksuvaikeuksista. Monet yritykset eivät tiedä luottotietoyhtiöiden yhteistyöstä yritysten kanssa, jotka toimittavat maksuviivetietoja julkiseen rekisteriin. Yleisesti luullaan, että vasta tratan protestointi tuo esille maksuvaikeudet. Huomiota maksuviiveissä kannattaakin kiinnittää niiden lukumäärään, myöhästyneiden saatavien loppusummaan ja siihen, kuinka kauan saatavat on olleet maksamatta. Jos yrityksellä on muutamia 30-60 päivää eräpäivästä

myöhästyneitä saatavia, ei ole syytä evätä luottoa. Tietoa pitää löytyä muualtakin. Varsinkin jos yrityksen maksuhäiriöt ja positiiviset maksutapatiedot ovat ristiriitaisia. Tällaisia tapauksia kannattaa tutkia tarkemmin. Jos yrityksellä on monta maksuviivetietoa, kannattaa tutkia myös muita saatavilla olevia asioita, kuten vastuuhenkilötaustoja ja kytkentöjä konkurssiyrityksiin, sekä tulkita tilinpäätöstietoja. (Ijäs 2002, 68-73.)

Asiakassuhteen alussa tehty luottotarkistus ei aina riitä. Yrityksessä voi tapahtua muutoksia, jotka saattavat olla joko kielteisiä tai myönteisiä. Tutkimuksen mukaan luottotappioista 80 prosenttia tulee vanhoille asiakkaille. Tutun asiakkaan seuranta voi tuntua kiusalliselta, mutta sitä kannattaa kuitenkin tehdä. Huomiota nykyisten asiakkaiden seurannassa kannattaa kiinnittää yrityksen vastuuhenkilömuutoksiin. Nimenmuutos saattaa kertoa yrityksen konkurssiin joutumisesta; tunnettu toiminimi muutetaan usein uudeksi ennen konkurssia. Kannattaa myös huomioida velkavastuun muutos yhtiömuodon muutoksissa. Uusista veloista vastaa ainoastaan yhtiö, yhtiömiehen omaisuus jää velkavastuun ulkopuolelle. Luottokelpoisuutta seurataan oman reskontran sekä luottoyhtiöiden tarjoaman lisäinformaation avulla. Perinnän osalta liene selvää, että yrityksen nopea reagointi velalliseen, on merkittävä etu kilpailijoihin nähden. (Ijäs 2002, 115-118.)

Nykyisen asiakkaan seurannassa tärkeätä tietoa saa omasta reskontrasta. Pienet viiveet maksuissa saattavat johtua ihan inhimillisistä asioista, kuten pankkipäivistä. Jos yrityksen maksu on myöhässä 0-14 päivää, tätä ei kannata vielä pitää hälyttävänä. Jos maksut ovat myöhässä 30 päivää, tilanne on eri. Yritykselle on lähetetty 1-2 perintäkirjettä eikä suoritusta tule. Tässä vaiheessa velkojan on toimittava ripeästi, jotta luottotappiot saadaan eliminoitua. Suomen Asiakastietoon toimitetuista reskontratiedoista eräänntyneiden saatavien jakautuminen maksuviiveen pituuden mukaan vaihtelee toimiala- ja yrityskohtaisesti. Keskimääräisesti 15-30 päivää myöhässä maksavia asiakkaita oli 28 prosenttia kaikista viiveistä. Tähän jakaumaan vaikuttaa se, että yritykset jotka toimittivat aineistoa, panostivat luottoriskien hallintaan. (Ijäs 2002, 115-118.)

2.5 Tilinpäätöstiedot ennustajina

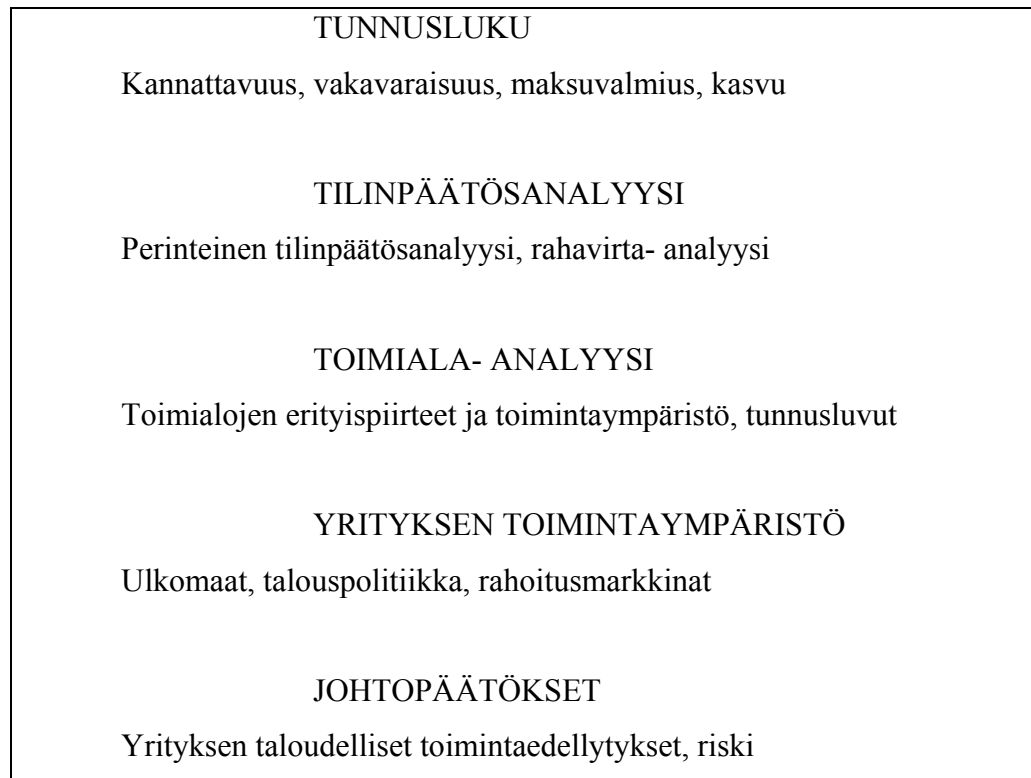
Tilinpäätösanalyysi on tunnuslukujen antaman informaation yhteenveto. Tavoitteena on mitata yrityksen toimintaedellytyksiä, jotka usein tiivistetään kannattavuudeksi ja rahoitusasemaksi. Kasvukyky on yksi taloudellisen toimintaedellytyksen perustekijä. Se voi perustua vain kunnolliseen kannattavuuteen, rahoitusasemaan tai ulkopuoliseen rahoitukseen. Tilinpäätös pohjautuu kirjanpitoon, joka rekisteröi liiketapahtumia. Liitetiedot ja vuosikertomukset ovat kuitenkin hyödyllistä luettavaa. Luottokelpoisuusanalyysillä on tarkoituksena selvittää yrityksen todennäköinen kyky suorittaa saatavat velkojilleen. Taloudellista tilannetta verrataan muihin samalla toimialalla oleviin yrityksiin. Analyysin tuloksena saadaan avainlukuja, jotka on määritelty tilastollisin keinoin aikaisempien vuosien tilinpäätöstunnusluvuista. Arvioimalla näitä lukuja suhteessa muihin samalla alalla olevien yrityksen lukuihin, voidaan päätellä yrityksen luottokelpoisuudesta jostain. (Kallunki & Kytönen 2002, 184-185; Salmi 2004, 212.)

Laki sallii yritykselle erinäisiä keinoja, joilla halutaan näyttää yrityksen taloudellinen tilanne tietyn tavoitteen mukaisesti. Ulkopuoliselle analyysoijalle vaikeaksi tilinpäätöksen tulkinta muodostuu silloin, kun kriisin lähestymistä peitellään. Epänormaaleja tilinpäätökseen vaikuttavia järjestelyitä ovat mm. varaston arvon ilmoittaminen suurempana kuin se todellisuudessa on. Yrityksen taseessa voi olla saatavia, joita ei saada perittyä. Tällaisten erien oikaiseminen saattaa olla usein mahdotonta ilman tarkempaa tietoa. (Laitinen & Laitinen 2004, 224- 225.)

Kun yrityksen tekemä voitto suhteutetaan esim. liikevaihtoon, erikokoisten yritysten vertailukelpoisuus on parempi kuin pelkällä rahan määrällä verrattuna. Tunnuslukuja tarvitaan myös tilinpäätöstä koskevien lainmuutosten takia. Kun painopiste on siirtynyt liitetietoihin, menettää varsinainen tuloslaskelma ja tase merkitystään. YTN ja muiden vastaavien tahojen laatimat tunnuslukujen arvosteluasteikot saavat arvostettavuutta, jos niihin on kytkettävissä saman toimialan tunnuslukuja. Usein tilinpäätöksen analyysoijalle riittää tulokseksi se, miten yritys sijoittuu esim. toimialallaan. Aina ei vaadita absoluuttista lukua, jolla johtopäätös voidaan tehdä. (Leppiniemi & Leppiniemi 2000, 24- 31.)

3 TUNNUSLUKUANALYYSI TILINPÄÄTÖKSESTÄ

Analyyseilla on useita käyttötarkoituksia. Niistä saatavien tietojen avulla arvioidaan ja tarkastellaan kilpailijoita, hallitaan luotonantoa ja sijoituksia. Lisäksi ne auttavat saamaan kuvaa koko toimialasta. Luottokaupassa tehdään yhä useammin analyyseja asiakkaista. Koko yritystä tai toimialaa koskevaa analyysia kutsutaan yritysanalyysiksi. Siihen kuuluu monia eri analyysin osia, joilla voidaan mitata tilanteeseen sopivia arvoja. (kuvio 5). Benchmarking tarkoittaa, että tarkastellaan mm. toimialan parhaiden yritysten toimintatapoja ja tavoitetasoja ja tehdään päätelmiä eroista ja suunnitellaan toimenpiteitä. (Salmi 2004, 195- 196.)

KUVIO 5. Yritysanalyysin kokonaisuus

Tilinpäätöksestä saatava informaatio tiivistetään yhteen lukuun. Suhdelukuna laskettavan tunnusluvun avulla voidaan verrata erikokoisia yrityksiä. Taloutta mitataan sekä kannattavuuden että sen tuoman rahan ja rahoitusaseman kautta. Yrityksen kasvu on myös tärkeä tekijä arvonmäärittämisessä. Oikaistun tilinpäätöksen avulla voidaan saada tarkempi kuva yrityksen tilanteesta ja toimintaympäristöstä.

töksen perusteella laaditun tunnuslukuanalyysin tarkoituksena on olla apuna tehdessä johtopäätöksiä yrityksen taloudesta. (Salmi 2004, 196.)

3.1 Tunnuslukujen perusta

Varsinainen tunnuslukuanalyysi perustuu vain aikaisemman suorituskyvyn ja sen osatekijöiden mittaamiseen ja kuvaamiseen tunnuslukujen avulla. Taustoja ei syvällisesti pohdita eikä tunnuslukuanalyysin perusteella laadita ennusteita tulevalle. Pyrkimyksenä on saada yleiskuva yrityksen taloudellisesta menestyksestä keskeisten tunnuslukujen perusteella. Ennen kuin tilinpäätöksestä saatava informaatio on vertailukelpoista, tulee tehdä erilaisia muokkaustoimenpiteitä. (Kinnunen, Leppiniemi, Puttonen, Virtanen , 2002, 99- 100.)

Absoluuttista ja suhteellista voittoa kuvaavat luvut poimitaan tuloslaskelmasta ja voittoprosentti lasketaan suhteessa liiketoiminnan tuottoihin. Pääoman tuoton tunnusluvut ottavat huomioon sekä voiton/ tappion että sen hankkimiseen käytetyn pääoman. Rahoitusomaisuutta arvioidaan pääomarakenteena, missä verrataan sekä oman ja vieraan pääoman suhdetta (vakavaraisuus) että vieraan pääoman räsitus (maksuvalmius). Lisäksi lasketaan maksuvalmiutta ja rahavirran riittävyttä luvuilla, jotka kuvaavat rahoituksen riittävyttä liiketoiminnan juokseviin kuluihin. (Salmi 2004, 196- 199.)

Kannattavuus, maksuvalmius ja vakavaraisuus ovat käyttökelpoisia mittareita selvitettäessä yrityksen taloudellista tilannetta. Pääsääntö on, että oheisista tunnusluvuista yhden tulisi olla kunnossa, että yrityksellä olisi joitain toimintaedellytyksiä. Tärkein näistä kolmesta luvusta on vakavaraisuus, jonka ollessa kunnossa, yrityksellä on aikaa korjata kannattavuusongelma. Analyysia tehtäessä on hyvä silmäillä annettua tuloslaskelmaa ja tasetta ensin. Mikäli joissakin erissä on suuria muutoksia, tulee osata hakea syytä näihin ja miettiä, vaativatko havainnot ennen tunnuslukujen laskemista tilinpäätöstietojen oikaisua. (Järvi- Eskola & Viljaranta, 2001, 66.; Ijäs 2002, 85.)

Mitattaessa yrityksen kannattavuutta eli pitkän tähtäimen tulontuottamiskykyä, käytetään usein mittarina yrityksen tuottoastetta. Sijoitetun pääoman tuottoasteella mitataan, kuinka paljon tulosta on syntynyt suhteessa sidottuun pääomaan tai yrityksen kokonaispääomaan. Maksuvalmiudella mitataan yrityksen rahan riittävyyttä maksuvelvoitteiden hoitamiseen. Maksuvalmiuden käsitteitä ovat dynaaminen ja staattinen maksuvalmius. Dynaamisen maksuvalmiuden mittarina käytetään enemmänkin rahoitustulosta kuin käyttökateprosenttia. Näiden ero on siinä, että käyttökateessa on huomioitu operatiivisten kulujen lisäksi korot, verot sekä muut säännölliset tuotot ja kulut. Staattisella maksuvalmiudella mitataan yrityksen velan maksukykyä määrätyllä hetkellä. Pankit ja tavarantoimittajat haluavat tietää, onko yrityksellä edellytyksiä maksaa lyhyet velkansa takaisin, jos toiminta loppuu. Tunnuslukuina staattisen maksuvalmiuden laskemisessa käytetään quick ratiota ja current ratiota. (Strang 2000, 78-79.)

Vakavaraisuus vertaa yrityksen vieraan ja oman pääoman suhdetta. Rahoittajia kiinnostaa selviytyykö yritys toiminnan loppuessa maksuvelvoitteista realisoimalla omaisuuttaan. Mitä enemmän omaa pääomaa on, sitä suuremmalla todennäköisyydellä rahoittaja saa omansa pois. Maksuvalmiuden rinnalla käytetään usein käyttöpääoman kiertoaika- eli tehokkuuslukuja. Nämä mittaavat tulojen ja menojen kertymiseen kuluvaa aikaa ja antavat informaatiota tulorahoituksen riittävyyden ja maksuvalmiuden taustalla olevista syistä. Tehostamalla toimintaansa yritys pystyy lyhentämään tulojen kertymisaikaa ja kasvattamaan menojen kertymisaikaa. (Kallunki & Kytönen 2002, 81- 88 ; Strang 2000, 82.)

Yrityksen asiakkaat ostavat yleensä tuotteita maksuajalla. Tämän ajan tulot näkyvät yrityksen kirjanpidossa myyntisaamisina. Kassaan rahaa tulee vasta maksuajan päätyttyä velallisen maksettua laskun. Luottoriskin hallinnassa myyntisaamisten kiertonopeus on yksi osa mittaristoa. Niin kauan kun velalliselta on saatavia, aiheuttaa se kustannuksia ja lisää luotonantoon liittyvää riskiä. Saatavana oleva pääoma on joko myyvän yrityksen ulkopuolelta lainattua pääomaa, jolle maksetaan korkoa tai omaa pääomaa, jolta ei saada tuottoja tältä ajalta. Yrityksen kannalta olisi parempi pitkä maksuaika, koska omat saatavat on siihen mennessä ehkä kotiutettu. (Ijäs 2002, 29-32 ; Kallunki & Kytönen 2002, 88.)

Myyntisaamisten kiertoaika kuvaa aikaa, jonka kuluessa myyntitulot keskimäärin on saatu kassaan. Myyntisaamiset sitovat pääomaa, joten kiertoaikojen lyhentäminen parantaa yrityksen maksuvalmiutta. Tämä voi tapahtua esim. maksuehtoja kiristämällä tai tehostamalla perintätoimenpiteitä. Myyntisaamisten kiertoajan lisäksi on hyvä huomioida myös ostovelkojen kiertoaika, joka kuvaa aikaa, jolloin yritys keskimäärin saa maksettua ostolaskunsa. Ostovelkojen kiertoaika kasvaa, jos investointeihin liittyviä ostovelkoja sisältyy taseen ostovelkoihin. Kannattaa siis huomioida, että taseen ostovelat liittyvät kokonaisuudessaan aine- ja tarvikeostoihin. Tunnuslukua tulkittaessa tulee sen arvoa verrata ostolaskun maksuaikaehdon mukaiseen normaaliin maksuaikaan. Jos maksuvalmius on hyvällä tasolla, yritys pystyy hyödyntämään edulliset maksuaikaehdot. (Kallunki & Kytönen 2002, 88-90.)

3.2 Tilinpäätös analyysin apuna

Yrityksen luottokelpoisuutta arvioitaessa keskeisintä tietoa saa tilinpäätöksestä. Sen avulla saadaan selville yrityksen kannattavuus, maksuvalmius ja vakavaraisuus. Tärkeätä luottohallinnolle on, että tilinpäätöstietoja osataan tulkita. Vaikka tilinpäätöstiedot ovat julkistamishetkellä 7 - 8 kk vanhaa tietoa, antavat ne kuitenkin varimmman kuvan siitä, millaisesta tilanteesta yritys on lähtenyt kuluvalle kaudelle. Jos taloudellinen asema on ollut heikko, kannattaa kiinnittää huomiota ainakin seuraaviin piirteisiin: onko yritystä koskevat luottokyselyt kasvaneet merkittävästi, mitä luottoyhtiön tietokanta kertoo maksutavasta tai miten asiakkaan toimialalla menee ja mitkä ovat alan tulevaisuudennäkymät.

Luottotietoja myyvät yritykset analysoivat annettujen tietojen perusteella yrityksen taloudellista tilaa. Analyysin päätarkoituksena on selvittää yrityksen luottokelpoisuus ts. millä todennäköisyydellä yritys kykenee huolehtimaan vieraaseen pääomaan liittyvistä koroista ja maksuista velkojille. Näiden analyysien perusteella annetaan joko pitkäaikaisia tai kertaluottosuosituksia. (Kallunki & Kytönen 2002, 17- 25.)

Tilinpäätöksestä saadut tunnusluvut tarjoavat kohtuullisen helposti tietoa, millä voidaan arvioida yrityksen takaisinmaksukykyä. Absoluuttisten arvojen ohella tulee tulkitessa huomioida sekä niiden taso että kehitys suhteessa koko toimialan lukuuihin. Yrityksen tunnuslukuja tutkiessa voidaan ensin kiinnittää huomiota heikkoon taloudelliseen tilanteeseen. Kun lukuja verrataan koko toimialaan, yrityksen luvut näyttävätkin keskinkertaiselta. Uusi toimialaluokitus otettiin käyttöön vuonna 2003. Vanha TOL 95- toimialaluokitus ei erotellut riittävän tarkasti eri aloja. Keskimääräiset luvut toimialalta on otettu toimittaneiden yritysten tilinpäätöstietojen perusteella. Jos kaikki yritykset toimittaisivat tilinpäätöstietonsa, olisi tunnusluvut heikompia. (Ijäs 2002, 84.)

3.3 Tuloslaskelman ja taseen oikaiseminen

Yrityksen tulossuunnittelun taustalla ovat tavoitetulokset, joita asetetaan esim. verotuksen ja imagon takia. Virallinen tilikauden tulos ei välttämättä anna oikeaa kuvaa yrityksen säännöllisestä liiketoiminnasta. Tilinpäätöksen lukijan tavoitteena on selvittää liiketoiminnan todellinen tulos ts. operatiivinen tulos, joka mittaa todellista kannattavuutta. Taseenkin rahoituksellinen asema voi muuttua verrattaessa viralliseen tilinpäätökseen tilinpäätöksessä. Yrityksen ulkopuolisen analyysoijan käytössä on lähinnä tuloslaskelma, tase ja tilinpäätöksen liitetiedot. Tilinpäätöstä laadittaessa on mahdollisuus poiketa siitä periaatteesta, että tuloista ja menoista vain tilikaudelle kuuluva osuus kirjataan tuotoksi ja kuluksi. (Kallunki & Kytönen 2002, 43-44; Salmi 2004, 115.)

Tuloslaskelman oikaisun tarkoituksena on saada selville yrityksen nettotulos, joka vastaa jatkuvaa ja säännöllistä liiketoiminnan tulosta. Tässä luvussa on esitetty yleiset oikaisukohteet tuloslaskelmassa. Liitteenä (liite 1) on virallinen kululajipohjainen tuloslaskelma. (YTN 2005)

Tuloslaskelma

Liikevaihto

Tuloslaskelman oikaiseminen lähtee liikkeelle yrityksen liikevaihdosta. Jos liikevaihtoon sisältyy esim. rahteja tai luottotappioita, tulee ne eliminoida liikevaihdosta ja lisätä liiketoiminnan muihin kuluihin. Liikevaihtoon kirjattavat erät tulee olla ansaittuja tuloja.

Liiketoiminnan muut tuotot

Tuottoihin hyväksytään analyysia tehdessä sellaiset erät, jotka ovat säännöllisiä tuottoja ja niillä on selkeä yhteys yrityksen varsinaiseen liiketoimintaan. Jos yritys saa varsinaiseen toimintaansa liittyen mm. tutkimusavustusta, lisätään se tähän erään.

Materiaalit ja palvelut

Tuloslaskelmassa ei enää esitetä erikseen muuttuvia ja kiinteitä kuluja. Vuokraukset voidaan merkitä erilliseksi eräksi, jos niiden määrä on olennainen tieto. Ostoihin merkitään vaihto-omaisuuden hankintamenon lisäksi siihen liittyvät muutuvat menot; ostopöytä ja muut kuljetuskustannukset. Varaston todellisen arvon tietää vain yritys. Ulkopuolisen analysoijan kannattaakin kiinnittää huomiota varaston arvon laskemisperiaatteen muutokseen. Ulkopuolisten palveluiden lisääntyminen ei ole aina merkki volyymin lisääntymisestä. Useimmiten kyseessä on rakenteellinen muutos. Yritys on voinut siirtyä käyttämään esim. alihankkijoita, palveluita on ulkoistettu. Palkkakorjaus tehdään osakeyhtiöissä, kun omistajien palkkakulut eivät sisälly tuloslaskelman kuluihin. YTN suosittelee palkkakorjauksen tekemistä portaittain liikevaihdon mukaan. Palkkakorjausta tehdessä on otettava huomioon tilikauden pituus.

Poistot yritys tekee suunnitelman mukaan. Analysoijan kannattaa kiinnittää huomioita pysyvien vastaavien määrään ja laatuun. Jos poistot eivät ole suhteessa edellä mainittuihin, kannattaa poistot tehdä elinkeinoverolain (EVL) sallimien maksimipoistojen mukaisesti. Poikkeamat tilikauden pituudessa eivät vaikuta. Arvon alentumispoistoihin sisällytetään aineettomien ja aineellisten hyödykkeiden hankintamenosta (rakennuksesta) esim. tulipalosta kirjattavia arvon alentumispoistoja. Tähän erään tulee sisällyttää poikkeuksellisen suuret ja epätavallisista

syistä johtuvat vaihto- omaisuuden arvonalentumiset. Normaalit vaihto- omaisuuden arvonalentumiset tulee käsitellä varaston muutoksella.

Liiketoiminnan muut kulut

Tähän erään sisältyy muut muuttuvat ja kiinteät kulut. Näiden lisäksi erässä tulee olla myyntirahdit ja luottotappiot sekä vuokrat. Liitetiedoista kannattaa tarkistaa, onko tähän erään sisällytetty joitain kertaluonteisia kuluja mm. pysyvien vastaavien myyntitappioita, jotka tulee eliminoida pois.

Liikevoitto /tappio

Vertailukelpoiseksi välitulokseksi käy liiketulos, joka on liikevoiton/ tappion korjattu arvo. Liitetiedoista kannattaa tarkistaa, onko yrityksen laskentaperusteissa tapahtunut muutoksia.

Rahoitustuotot /kulut

Tässä erässä esitetään vaihtuvien vastaavien saamisista ja rahoitusarvopapereista sekä niiden kurssieroista saatavat tuotot. Oikaisemisessa tulee huomioida kursivoitot ja - tappiot, jotka tulee siirtää kurssieroihin. Virallinen tuloslaskelma ei huomioi kurssieroja enää. Pankeille ja luottoyhtiöille maksettavat korkokulut kuuluvat tähän erään.

Satunnaiset erät

Kaikki tähän erään sisällytetyt tuotot ja kulut kannattaa eliminoida, koska niiden vaikutus on satunnainen. Analyysin tekijää kiinnostaa etupäässä jatkuvan ja säännöllisen liiketoiminnan tulos. Jos satunnaiset erät ovat suuria, on niistä tarkempi selvitys liitetiedoissa. Jos erään on selkeästi liitetty esim. kuluja, jotka kuuluvat varsinaiseen liiketoimintaan, tulee ne palauttaa takaisin liiketoiminnan muihin kuluihin.

Tuloverot

Tilikauden veroina käsitellään välittömästi liiketoimintaan kuuluvia veroja. Varallisuusvero kuuluu muihin välittömiin veroihin ja kiinteistövero taas liiketoiminnan muihin kuluihin. Satunnaisista tuotoista ja kuluista maksetut verot siirretään satunnaisiin tuottoihin ja kuluihin.

Taseen oikaisemisen tarkoituksena on eliminoida sellaiset vastaavien erät, joilla ei ole tulontuottamiskykyä. Lisäksi tarkoituksena on tuoda läpinäkyväksi varallisuus, jota ei ole merkitty taseeseen. Liitetietona (liite 2) on esitetty tasekaava. Tasekaavassa ei saa olla yksittäisiä nimikkeitä, ellei siihen liity lukua joko edelliseltä tai kuluvalta tilikaudelta. (YTN 2005)

Tase

Pysyvät vastaavat

Pysyvät vastaavat jaetaan aineettomiin ja aineellisiin hyödykkeisiin sekä sijoituksiin. Perustamismenot sekä tutkimus- ja kehittämismenot poistetaan vastaavista ja samalla määrällä oikaistaan omaa pääomaa. Em. erillä ei yleensä ole selkeää vaikutusta tulojen kertymiseen. Näistä säännöistä on tietysti olemassa poikkeuksia. Muita aineettomia oikeuksia ovat mm. patentit ja tekijänoikeudet. Aineellisiin hyödykkeisiin luetaan mm. maa-alueet, rakennukset sekä koneet ja kalusto. Näihin eriin sisältyviä arvoja ei yleensä oikaista, ellei ko. hyödyke ole yliarvostettu.

Tilinpäätösanalyysissä sisäisiin saamisiin kuuluu mm. saamiset henkilöomistajalta sekä saamiset konserniyhtiöltä. Muihin saamisiin kuuluu myös lainasaamiset, jotka ovat ulkopuolista rahoitusta ja jotka maksetaan todennäköisesti vuodessa takaisin. (mm. optiolainat) Sijoituksiin katsotaan kaikki sellaiset erät, jotka eivät varsinaisesti palvele liiketoimintaa.

Vaihtuvat vastaavat

Vaihtuviin vastaaviin kuuluvat vaihto-omaisuus, saamiset, rahoitusarvopaperit sekä rahat ja pankkisaamiset. Vaihto-omaisuutta ovat hyödykkeet, jotka luovutetaan joko sellaisenaan tai jalostettuna. Vaihto-omaisuudeksi luetaan myös keskeneneräiset tuotteet ja projektit sekä valmiit tuotteet. Muuta vaihto-omaisuutta ovat mm. rakennusliikkeiden myymättömät osakkeet. Yli vuoden jälkeen maksettavaksi erääntyvä saaminen katsotaan pitkäaikaiseksi. Myyntisaamisista kertyvät luottotappiot kuuluvat liiketoiminnan muihin kuluihin. Lainasaamiset ovat ulkopuolisilta saatavia saamisia ja siirtosaamisia ovat mm. etukäteen maksettuja tilikauden menoja. Rahoitusarvopaperit tulee eritellä.

Oma pääoma

Tämä erä käsittää osakeyhtiön oman pääoman ja muita oman pääoman eriä ovat mm. ylikurssirahasto, käyvän arvon rahasto ja arvonkorotusrahasto. Ylikurssirahastoon merkitään mm. emissiovoitto ja omien ja emoyhtiön osakkeiden myyntivoitto. Arvonkorotusrahastoa käytetään mm. maa- ja vesialueiden arvonkorotukseen. Käyvän arvon rahastossa ovat mm. ulkomaisiin yhtiöihin tehtyjen sijoitusten muuntoerot. Tilikauden tulosta voidaan joutua oikaisemaan osingon määrällä.

Vieras pääoma

Tähän erään kuuluu vieras pääoma. Pääoma voi olla joko lyhyt- tai pitkäaikaista. Jos pääomalainan osa voidaan rinnastaa taseen omaan pääomaan, tulee se siirtää oikaistussa taseessa omiin varoihin. Lainat rahoituslaitoksilta sisältävät mm. koti- tai ulkomaiset rahoituslaitoslainat. Muihin pitkäaikaisiin velkoihin kuuluva erä muut velat, sisältävät mm. osamaksuvelat. Tunnuslukuja laskettaessa oletus on, että ryhmään kuuluvat velat ovat korollisia velkoja. Muihin korottomiin lyhytaikaisiin velkoihin kuuluu mm. ennakonpidätysvelat ja arvonlisäverovelat. (YTN 2005 ; Fredriksson, Havukainen, Ilkka, Laitinen, Luoma, Luoma, Nevalainen, Ojala, Perälä, Pärssinen, Saari, Smeds, Termäs, Tikka, Virtanen, Vuorio 2005, 95-136.)

4 CASEYRITYSTEN TILINPÄÄTÖKSET

Osakeyhtiön virallistaminen tapahtuu vasta kaupparekisteriin merkitsemisestä. Ennen rekisteröintiä yhtiön veloista vastaa perustamiseen osallistuneet tai siitä päättäneet henkilöt yhteisvastuullisesti. Yleinen käytäntö luottokaupassa on, että uusilta ja pienehköiltä osakeyhtiöiden toimivilta osakkailta vaaditaan henkilö-takaus. Yksittäinen omistaja vastaa yhtiön sitoumuksista ja veloista vain siihen sijoittamalla pääomalla. Jos kysymys on (OYL 734/ 1978, 14§) mainittu velvoite, siirtyy se rekisteröinnin tapahduttua yrityksen velvoitteeksi. Osakeyhtiössä velkavastuu on yhtiön, osakkaat eivät ole vastuussa veloista, ellei velkavastuuta ole varmistettu vakuuksin. Jos yhtiön oma pääoma pienenee alle sallitun eli puoleen osakepääomasta, yhtiön hallitus voi joutua velkavastuuseen, ellei se luovuta yhtiötä selvitystilaan. Maksuhäiriötiedot kannattaa tutkia tarkkaan sekä hallituksen jäsenten että yhtiön osalta. Taustalla saattaa olla usein samat henkilöt, jotka ovat juuri ajaneet edellisen yrityksen konkurssiin. Jos kyseessä on rekisteröimätön osakeyhtiö, on velkavastuu toimeen osallistuneilla yhteisvastuullista. Tästä johtuen ei ole syytä uskoa yhtiön omiin ilmoituksiin yhtiöasemasta. Tiedot kannattaa tarkistaa aina kaupparekisteristä (Lehtonen 1996, 193-195; Lindström 2005, 50.)

4.1 Yleiskuva tutkimuksesta

Kaikki neljä caseyritystä ovat osakeyhtiöitä yhtiömuodoltaan ja ne toimivat Päijät- Hämeen alueella. Toimialaluokituksen (TOL 02) mukaan yritykset kuuluvat ryhmään 45, rakentaminen ja tarkempaan luokituksena toimii 45211, yleiset talonrakennustyöt. Yritysten liikevaihto vaihtelee EUR 1-2 miljoonan välillä. Yrityksissä on kesk. 10 henkilöä töissä liitetietojen mukaan. Yksittäisen yrityksen historiaa ei ole selvitetty, koska se ei ole olennaista tutkimuksen kannalta. Tilinpäätökset oikaistaan kahdelta vuodelta, jos oikaistavaa on. Tämän jälkeen lasketaan kannattavuuden ja rahoituksen tunnuslukuja ja laaditaan saaduista tuloksista analyysi. Taulukoihin on vertailutietoina lisätty toimialan yleisiä mediaaneja samoilta vuosilta. Saatuja arvoja verrataan YTN: n antamiin suosituksiin ja toimialan me-

diaaneihin ja niiden pohjalta arvioidaan yrityksen taloudellista tilaa luottopolitiikan kannalta. (YTN 2005 ; Finnvera 2006).

4.2 Tilinpäätöksen oikaiseminen

Ensimmäisenä käsiteltävänä yrityksenä on Rakennusliike Lau- Pa Oy. Yrityksen tuloslaskelmassa eikä taseessa ollut vuonna 2004 oikaistavaa. Seuraavan vuoden tuloslaskelmassa on sekä satunnaisia tuottoja että kuluja. Jos esim. satunnaisissa kuluissa on selkeästi liiketoiminnan kuluja, tulee ne oikaistaessa kirjata takaisin liiketoiminnan muihin kuluihin. Liitetiedoista ei kuitenkaan löytynyt tietoa, mitä eriä niihin on kirjattu. Summien vaikutus on tunnuslukujen laskemisen kannalta hyvin vähäinen, joten erät on jätetty oikaisematta.

Toisena analysoitavana olevan yrityksen Päijät- Hämeen Rakennuspalvelun tilikausi on ollut poikkeuksellinen, 1.1.2004 - 31.1.2005. Jos yrityksen tilikausi poikkeaa normaalista 12 kk, käytetään usein NORM- kerrointa, jonka avulla lukuarvo normeerataan 12 kk:ta vastaavaksi. (12/ 13). Näin ollen lasketusta tunnusluvusta tulee vieläkin vertailukelpoisempi. Yrityksen vuoden 2004 tuloslaskelmassa ei ollut muuta oikaistavaa. Virallisessa oikaistussa tuloslaskelmassa voidaan huomioida uudelleenryhmittely koskien aine- ja tarvikekäyttöä, jota oikaistaan varastojen muutoksella. Erät on jätetty yhdistelemättä. Taseessa vuonna 2004 ei ollut oikaistavaa.

Kolmas analysoitava yritys on City Rakennus Martin Oy. Yrityksen vuoden 2004 tuloslaskelmassa ei ole oikaistavaa. Vuonna 2003 yrityksen tuloslaskelmassa on nähtävissä satunnaisten tuottojen kohdalla summa 32 512 euroa. Liitetiedoista ei käynyt ilmi, mistä summa koostuu, joten se on eliminoitu ennen analyysin laatimista. Mitään oikaistavaa ei löytynyt saman vuoden taseesta.

Viimeisenä analysoidaan yritystä Rakennusyhtymä Kalevi ja Pentti Porvari Oy. Yrityksen tilikausi on 1.8.2003 - 31.7.2004. Tuloslaskelmaa voidaan oikaista varaston muutoksella sekä yhdistelemällä eriä, mutta se on jätetty tekemättä. Yritys haluaa esittää tuloslaskelmassa omana eränään mm. mainonnan ja myynnin

edistämisen kuluja. Kyseessä on yleensä liiketoiminnan muihin kuluihin kuuluva erä, joten niiden esittäminen erikseen ei ole pakollista. Yrityksen toimittamista tuloslaskelman liitetiedoista käy ilmi, että toimitusjohtajalle ja hallitukselle ei ole maksettu palkkoja eikä palkkioita. YTN suosittaa palkkakorjauksen tekemistä, kun omistajan työpanos on ilmeinen, eikä sitä vastaavaa palkkaa ole tuloslaskelmassa kuluna. Ennen tunnuslukujen laskemista, yrityksen palkkakuluja on lisätty 30 000 eurolla tuloslaskelmaan. Yrityksen taseesta ei löytynyt oikaistavaa.

4.3 Vertaaminen toimialan mediaaneihin ja YTN:n suositukseen

Lau- Pa Oy:n tuloslaskelman ja taseen perusteella on laadittu analyysi (taulukko 1). Analyysistä voidaan huomata heti vuoden 2003 olevan yrityksen tunnuslukujen kannalta negatiivinen. YTN:n suositus käyttökateelle on teollisuuden alalla 10 - 25 % ja palvelualalla 5 - 15 %.

TAULUKKO 1. Rakennusliike Lau- Pa Oy

Tunnusluvut Lau-Pa	yritys	toimiala	yritys	toimiala
vuosi	2004	2004	2003	2003
Käyttökate	4,9 %	12 %	0,8 %	12 %
Liiketulos	3,5 %	6 %	-1,2 %	7 %
Nettotulos	2,7 %	3 %	-1,4 %	3 %
Rahoitustulos	4,1 %	8 %	0,5 %	8 %
Kokonaispääoman tuotto	19,5 %	13 %	-5,6 %	14 %
Sijoitetun pääoman tuotto	55 %	20 %	31 %	21 %
Omavaraisuusaste	35,5 %	14 %	31,7 %	13 %
Myyntisaamiset	20	25	45	25
Ostovelat	44	48	37	46
Quick Ratio	1,2		1,1	
Current Ratio	1,2	1,1	1,1	1,1

Vertailukelpoisuutta yrityksen taloudelliseen tilanteeseen heikentää kuitenkin yrityksen toimiala. Liiketulosprosentti on yleisesti ottaen koko alalla tyydyttävän tasolla (5-10 % tyydyttävä). Lau- Pan liikeluostosta painaa ulkopuolisten palveluiden kasvu. Tämän erän kasvu saattaa kertoa palveluiden ulkoistamisesta tai alihankkijoiden käyttämisestä. Rakennusalalla lienee tyypillistä käyttää alihankintaa, joten tämä tunnusluku ei anna sitä tietoa, mikä voisi olla yrityksen luoton myöntämisen esteenä. Jotta yrityksen toimintaa voidaan pitää kannattavana, tulee nettotuloksen olla positiivinen. Vuosi 2003 on ollut taloudellisesti huonoa aikaa, mutta suunta on ollut kuitenkin parempaan. Yrityksen lasketuista tunnusluvuista kokonaispääoman tuotto ja sijoitetun pääoman tuotto ovat vuonna 2004 toimialaa parempia. YTN suosittaa mm. kokonaispääoman tuotolle yli 10 %: a , jolloin sen katsotaan olevan hyvä. Lau- Pa ylittää tämän huomattavasti. Omavaraisuusasteella mitataan mm. yrityksen vakavaraisuutta. Tämän yrityksen omavaraisuusaste on yli mediaanien molempina vertailtavina vuosina, vaikkakin arvot jäävät YTN: n hyvänä pidettävän suositusten alle (yli 40 %).

Myyntisaamisten kiertoaika on ollut vuonna 2003 yli kaksi kertaa pidempi kuin seuraavana vuonna. Myyntisaamisten kiertoaika kuvaa aikaa, kuinka pitkään yrityksen myyntitulot ovat saamisina. Tämän ajan yrityksen kassassa on vajetta. Myyntisaamisten määrään voisi olla selitys esim. tavallista pidempi toimitusaika eikä yritys käytä osatuloutusta, jolloin kassaan tulisi rahaa valmistusasteen perusteella. Tällaiset kiertoaajat rasittavat kuitenkin yrityksen omaa taloutta, koska rahaa liiketoiminnan jatkamiseen tulee saada muualta kuin kassasta. Yritys voi käyttää myyntisaamisten kiertoaajan nopeuttamiseksi maksuajan lyhentämistä. Sinänsä vuosi 2004 on jo parempi, sekä liikevaihdon että saamisten kannalta, jolloin voi olettaa, että suorituksia on saatu kassaan päin.

Usein yrityksen myyntisaamisten maksuaikaa verrataan ostovelkojen kiertoaikaan ja niiden onkin hyvä olla suhteellisen lähekkäin toisiaan. Ostovelan kiertoaajat ovat toimialalla suhteellisen pitkiä. Normaalisti tunnuslukua verrataan ostolaskun maksuaikaehdon mukaiseen normaaliin maksuaikaan. (14 pv). Toisaalta jos maksuvalmius on hyvällä tasolla, yritys pystyy hyödyntämään edulliset maksuaikaehdot. Tämän yrityksen maksuvalmius on hyvä. Molemmat maksuvalmiuden tunnus-

luvut sekä Quick Ratio(QR) että Current Ratio (CR) ovat toimialalla tyypillisellä tasolla . YTN suosittaa QR:n arvoksi yli 1, jolloin maksuvalmiutta voidaan pitää hyvänä. CR :n arvo tulisi olla yli 2 ollakseen hyvä, mutta arvolla yli 1, yritys toimii kuitenkin tyydyttävällä tasolla. Luottopolitiikan kannalta voidaan yrityksen taloudellista tilaa pitää suhteellisen hyvänä. Yrityksen maksuvalmiutta kuvaavat luvut ovat hyviä myös toimialaan verrattuna, jolloin oletus on, että yritys pystyy suoriutumaan ulkopuolisesta rahoituksesta molempina vertailtavina vuosina. Yrityksen taloudellinen kehitys on positiivista.

Päijät- Hämeen Rakennuspalvelu (taulukko 2) on toinen analysoitava. Yrityksellä on ollut ainakin kaksi positiivista vuotta peräjälkeen. Molempien vuosien käyttökatteet ylittävät reippaasti toimialan yleiset mediaanit. Ennen tunnusluku- jen laskemista yrityksen tilikausi on muutettu vastaamaan 12 kk:ta , jolloin liike- tulokseksi saadaan 233 288 euroa.

TAULUKKO 2. Päijät- Hämeen rakennuspalvelu

Tunnusluvut P-H	yritys	toimiala	yritys	toimiala
Vuosi	2004	2004	2003	2003
Käyttökate	22,5 %	12 %	36,4 %	12 %
Liiketulos	20,2 %	6 %	35,3%	7 %
Nettotulos	14,9 %	3 %	25 %	3 %
Rahoitustulos	17,2 %	8 %	26,1 %	8 %
Kokonaispääoman tuotto	30,9 %	13 %	%	14 %
Sijoitetun pääoman tuotto	48,2 %	20 %		21 %
Omavaraisuusaste	89 %	14 %	66,5 %	13 %
Myyntisaamiset	13	25	0,4	25
Ostovelat	18	48	19	46
Quick Ratio	3,3		2,6	
Current Ratio	4,6	1,1	3,5	1,1

Yrityksen tunnusluvuissa on huomattava ero toimialaan tai yleisesti ottaen jopa YTN: n suosituksiin. Omavaraisuusaste on korkea niin kuin melkein kaikilla analysoitavilla yrityksillä. Myyntisaamisten ja ostovelkojen kiertoajat ovat alle puolen toimialan mediaaneista. Vuoden 2004 liitetiedoista käy ilmi, että yritys on antanut pankkitakauksen 64 902 eurolle. Taseessa näkymätöntä maksuvalmiutta sitoo juuri tämänkaltaiset luottolupaukset sekä yrityksen käyttämättömät luottolimiitit. Luoton myöntäjän kannalta olisi erittäin oleellista olla tietoinen tällaisista veloista. Jos yritys joutuu maksuvaikeuksiin, siinä vaiheessa kaikki velkojat alkavat vaatimaan omia saataviaan. Liitetiedoista käy myös ilmi siirtovelkoihin sisältyvät erät, joita on mm. lomapalkkajaksotusvelkaa. Yrityksen omistamissa rahoitusarvopapereissa ei ole juurikaan tapahtunut muutoksia.

Liikevoitto on laskenut edellisestä vuodesta jonkun verran. Henkilöstökulut ovat suurin piirtein samat kuin edellisenä vuonna, kun yrityksen tuloslaskelma muunnettiin vastaamaan 12 kuukautta. Liiketulosta painaa valmiiden ja keskeneräisten tuotteiden varastonmuutos. Liikevaihto on pysynyt samalla tasolla kaksi tilikautta samoin kuin ulkopuolisten palveluiden käyttö. Kokonaispääoman sekä sijoitetun pääoman tuotto prosentit ovat molemmat yli toimialan mediaanien. Yrityksen taseessa ei ole ulkopuolista rahoitusta näkyvissä. Vuonna 2003 yritys on saanut ennakkoa yli 200 000 euroa, melkein sama summa on nähtävissä keskeneräisissä töissä. Sinänsä yrityksen myyntisaamiset on kuitenkin aika pienet, vaikka oletus on, että asiakas maksaa vasta kun koko työ on luovutettu ja silloin tulo merkitään liikevaihtoon. Yrityksen myyntisaamisten kiertoaika on lyhyempi kuin toimialalla yleensä, peräti kahtena vuonna. Yrityksen ostovelatkaan eivät ole pitkään hoitamatta.

Koska yrityksellä ei ole taseessa juurikaan saamisia eikä velkaakaan, on aika selvää, että maksuvalmiuden tunnusluvuista QR ja CR ovat paljon paremmat kuin toimialalla. Jos yritykselle tulisikin hetkellisiä taloudellisia vaikeuksia, voisi ne korjata muuttamalla sijoitukset käteiseksi. Yrityksen kassassa on kuitenkin rahaa, joten tähän tuskin tarvitsee turvautua. Luottopolitiikan näkökulmasta yrityksellä menee hyvin. Toiminta on tuottavaa ja liiketuloskin positiivinen. Jos tällainen asiakas hakee luottoa, kannattaa se ottaa asiakkaaksi. Perintätoimiin tuskin tar-

vitsee lähteä yrityksen ostovelkojen kiertoaikojen ollessa lyhyempiä kuin 14 päivää.

City- Rakennus Martin Oy (taulukko 3) on kolmas analysoitava yritys ja lukujen mukaan hyvässä taloudellisessa kunnossa. Liikevaihdon ollessa hyvä, on tunnusluvutkin hyviä osittain tästä johtuen. Poistot ovat kasvaneet, mikä johtunee joko uudistetusta käyttöomaisuudesta tai uushankinnoista. Tuloslaskelmassa kiinnittyy huomio palkkojen ja palkkioiden kasvamiseen. Yritys on palkannut liitetietojen mukaan 3 työntekijää lisää, jolloin palkkakulujen kasvu on selvää.

TAULUKKO 3. City- Rakennus Martin Oy

Tunnusluvut City	yritys	toimiala	yritys	toimiala
vuosi	2004	2004	2003	2003
Käyttökate	37 %	12 %	33 %	12 %
Liiketulos	33 %	6 %	29 %	7 %
Nettotulos	24 %	3 %	21 %	3 %
Rahoitustulos	27 %	8 %	25 %	8 %
Kokonaispääoman tuotto	30 %	13 %	25 %	14 %
Sijoitetun pääoman tuotto	34 %	20 %	30 %	21 %
Omavaraisuusaste	86 %	14 %	85 %	13 %
Myyntisaamiset	90	25	83	25
Ostovelat	38	48	48	46
Quick Ratio	2,7		1,5	
Current Ratio	2,7	1,1	1,5	1,1

Yrityksen liiketulos on positiivinen ja YTN:n suositusten mukaan se ylittää hyvän tunnusluvun arvon. Yrityksen tunnusluvuista myyntisaamisten kiertoaika vuonna 2004 on liian pitkä. Jos yrityksellä kestää 3 kk saada rahat kassaan myymistään tuotteista tai palveluista, on se riski kehitykselle yrityksessä. Yrityksen kassavaje pakottaa arvioimaan investointien tarpeellisuutta.

Yrityksen talous on luottopolitiikan kannalta hyvällä kannalla. Ostovelkojen kiertoaika on toimialaan nähden hyvällä tasolla, joten yritys hoitaa omat velvoitteensa kunnolla. Luottoa yritykselle voi myöntää, mutta summan noustessa korkeaksi, voisi selvitys myyntisaamisten pitkästä kiertoajasta olla hyvä saada.

Viimeisenä analysoitava yritys on Rakennusyhtymä Kalevi ja Pentti Porvari Oy (taulukko 4). Yrityksen tunnusluvuista kaikki ovat positiivisia. Yrityksen kokonaispääoman ja sijoitetun pääoman tuotto prosentit jäävät alla mediaanin. Yrityksen tuloslaskelmassa on selkeästi tuotu esille vuokratuotot, jotka tuleekin näkyä omana eränään, jos niiden määrä on olennainen.

TAULUKKO 4. Rakennusyhtymä Kalevi ja Pentti Porvari Oy

Tunnusluvut Porvari	yritys	toimiala	yritys	toimiala
vuosi	2004	2004	2003	2003
Käyttökate	25,6 %	12 %	38 %	12 %
Liiketulos	25,4 %	6 %	38 %	7 %
Nettotulos	18,7 %	3 %	29 %	3 %
Rahoitustulos	18,9 %	8 %	30 %	8 %
Kokonaispääoman tuotto	12,9 %	13 %		14 %
Sijoitetun pääoman tuotto	14 %	20 %		21 %
Omavaraisuusaste	83 %	14 %	84 %	13 %
Myyntisaamiset	11	25	14	25
Ostovelat	33	48	83	46
Quick Ratio	0,3		0,8	
Current Ratio	3,8	1,1	4,2	1,1

Liitetiedoista käy ilmi, että yrityksessä arvioidaan korjauslaskuttamisen määrän olevan merkittävä. Lisäksi yrityksen tulevaan positiiviseen kehitykseen vaikuttaa omien asuntojen vuokraus ja oma kiinteistö- ja tonttivaranto. Yleisesti ottaen yrityksen talous on vakaalla pohjalla.

Yrityksen omavaraisuusaste on hyvällä tasolla. Yrityksen toimittamista liitetiedoista käy ilmi, että luotollisen sekkitilin vakuudeksi on pantattu koko rivitalotontin osakkeet. Tällainen tieto on tärkeä analysoijalle, koska yrityksellä on auki luotollinen tili, jonka voidaan todeta olevan määrältään suuri. Arvossa puhutaan varmasti useista sadoista tuhansista. Liitetiedoista käy myös ilmi, että hallitukselle ja toimitusjohtajalle ei ole maksettu palkkoja eikä palkkioita. Yrityksen saamiin tunnuslukuihin palkkakorjaus vaikutti aika minimaalisesti.

Yrityksen vaihto- omaisuuden määrä on kasvanut nopeasti yhden vuoden aikana. Tämä tarkoittaa sitä, että yrityksen rahoja on kiinni ns. varastossa. Se, mitä kuluja yritys on aktivoinut vaihto- omaisuuteen ei ole nähtävissä yrityksen toimittamista liitetiedoista. Myynnin ja hallinnon kulujahan ei saa aktivoida. Vaihto- omaisuuden määrä toisaalta selittää, miksi yrityksen maksuvalmiuden tunnusluvuista CR on niin korkea.

Myyntisaamisten kiertoaika on molempina vuosina alle toimialan mediaanin. Vuonna 2003 ostovelkojen kiertoaika on huolestuttava. Kiertoaika kertoo, että yritys on käyttänyt liiankin hyvin hyväkseen maksuaikaa. Toisaalta yritys, joka on saajana on varmasti lähettänyt monta maksukehotusta saatavistaan. Ostovelkojen kiertoaika on kuitenkin parantunut vuodessa huomattavasti ja se onkin tullut lähemmäs toimialan tunnuslukuja. Luottopolitiikan kannalta, luotottaessa yritystä vuonna 2003, olisi hyvä tutkia muita taustatekijöitä huolellisemmin. Jos yrityksen maksukäyttäytyminen on ollut hidasta, on saatavien perintään voitu käyttää tarta. Yrityksellä voi olla myös ko. vuodelle maksuviivemerkintä Suomen Asiakastiedossa, riippuen minkä yrityksen kanssa on käyty kauppaa.

4.4 Johtopäätökset

Kaikkien neljän analysoitavan yrityksen talous on luottoa myöntävän yrityksen näkökulmasta suhteellisen hyvässä kunnossa. Kaikkien muiden, paitsi yhden, käyttökate, liiketulos, nettotulos ja rahoitustulosprosentit ylittävät toimialan mediaanit. Yritysten liikevaihto on vuonna 2004 yli 1 milj. euroa, joten siinä suh-

teessa kaikki ovat samassa lähtötilanteessa. Yritykset toimivat myös samalla toimialalla ts. rakennusalalla. Tästä voi päätellä sen, että yritykset joutuvat tai käyttävät paljon mm. alihankkijoita. Ulkopuolisten palveluiden käyttö on kasvanut kaikilla yrityksillä, joten siinä on osittainen selitys joidenkin tunnuslukujen arvoihin. Hyvin harvalla yrityksellä on omilla palkkalistoillaan työntekijöitä, jotka taitavat mm. LVI- työt ja muut rakentamiseen liittyvät erikoistehtävät.

Kolmen yrityksen rahoitustulos ylittää toimialan mediaanit selkeästi vuonna 2004. Rahoitustulos osoittaa kuinka paljon yritykselle jää rahaa käytettäväksi investointeihin, käyttöpääoman rahoittamiseen ja lainojen lyhennyksiin. Investointeja ei yrityksissä ole tehty, vaikka rahoitusta siihen löytyy omasta kassasta. Toisaalta yritysten toimiala on sellainen, että esim. kiinteään käyttöpääomaan ei kannata investoida, koska työmaa vaihtuu sen mukaan, kun projekti valmistuu. Positiivinen nettotulos mittaa varsinaisen ja säännöllisen liiketoiminnan tulosta. Kaikki yritykset ovat vaihtaneet kautta vuodelle 2004 niin, että tuotot ovat riittäneet kulujen kattamiseen. Vuonna 2003 Rakennusliike Lau- Pa on eniten tunnuslukujen perusteella ollut huonoimmassa taloudellisessa kunnossa. Vuonna 2004 yrityksen liikevaihto on kuitenkin kasvanut ja sitä syystä tunnusluvutkin ovat muuttuneet positiivisiksi.

Sijoitetun pääoman tuotto prosentti on kolmella suhteellisen hyvä, yhdellä yrityksellä se jää vuonna 2004 toimialan mediaanien alle. Sijoitettu pääoma mittaa kannattavuutta eli sitä tuottoa, joka on saatu yritykseen sijoitetulle pääomalle. Analysoitavilla yrityksillä ei kenelläkään ollut ulkopuolista rahoitusta juurikaan käytössä. Siinä suhteessa yritysten talous on vakaalla pohjalla. Yritysten omavaraisuusasteet ovat huomasti yli toimialan mediaanien. Sinänsä tämä herättää kysymyksen, miksi toimialan mediaanit ovat niin alhaisia, jos tässä tutkimuksessa jo neljän yrityksen tunnusluvut ovat reippaasti sen yli. Rakentaminen on kasvussa Lahdessakin, ainakin Päijät- Hämeen toimialakatsauksen mukaan. Jos suhdanteet alalla vaikuttavat niin paljon juuri tämän tunnusluvun arvoon, saattaa se vääristää koko muun Suomen rakennusliikkeiden taloudellisen tilanteen.

Myyntisaamisten kiertoaikoja voidaan verrata joko toimialan kiertoaikaan tai ostolaskun maksuaikaehdon mukaiseen normaaliin maksuaikaan. (14 pv). Toimialalla näyttää olevan tyypillisesti pidemmät myyntisaamisten ja ostovelkojen kiertoajat. Analysoitavista yrityksistä City- Rakennus Martin Oy:llä on vuonna 2004 myyntisaamisten kiertoaika jopa 90 päivää. Yrityksen maksuvalmiuden tunnusluvusta Quick Ratio ja Current Ratio ovat kunnossa, joten yritys ei ole joutunut pulaan myyntisaamisten pitkän kiertoajan kanssa. Tämän ajan yrityksellä on kuitenkin vajetta kassassa, joten se saattaa hillitä mm. uusien investointien tekemistä.

Ostovelkojen kiertoaika on normaalisti myös lähempänä 14 päivää. Analysoitavat yritykset ovat kuitenkin rakennuslalla, joten johtopäätöksenä on, että se on tyypillistä toimialalle. Luottopolitiikan kannalta tärkeää on, että luototettavan yrityksen talous kestää myönnettävän luoton. Kaikilla analyysissä mukana olleilla yrityksillä talous on kunnossa. Myyntisaamisten ja ostovelkojen kiertoaikaa voi tietysti kiristää, mutta ehkä näin vakavaraisilla yrityksillä se ei ole tarpeellista. Kauppaa ei voi käydä, jos kauppakumppaneita kiristää liikaa.

Ammattitaitoinen luotonvalvoja pystyy arvioimaan luottoa hakevan yrityksen riskit niin, että uusia asiakkaita saadaan, mutta siitä ei koidu luottotappioita. Tuloslaskelman ja taseen tulkitseminen ja oikaiseminen vaatii harjaantumista ja asioihin perehtymistä. Näiden neljän yrityksen tilinpäätösten tulkitseminen oli suhteellisen helppoa. Ulkopuoliselle analyysoijalle vaikeaksi tilanteen tekee se, jos yrityksen talouden romahtamista halutaan peitellä. Caseyritysten talous on kuitenkin hyvässä kunnossa, joten luoton myöntäminen tällaisille yrityksille on kannattava toimenpide. Ostovelkojen kiertoaikojen ja maksuvalmiuden perusteella kaikki tulevat hoitamaan velvoitteensa rahoittajalle.

5 YHTEENVETO

Yrityksen taloudellinen tilanne on monen asian yhteenliittymä. Huonosti hoidettu talous voidaan pitää piilossa ulkopuolisilta rahoittajilta hyvinkin pitkään, jos näin halutaan. Vaikka tämä ei olekaan itseään kunnioittavan yrittäjän tavoite, valitettavan usein kirjanpitoa kuitenkin peukaloidaan, syystä tai toisesta. Tämä tekee ulkopuolisen analysoijan tiedon hankkimisen vaikeammaksi. Jos yrityksen tietoja haluaa analysoida, kannattaa hankkia myös toimialaa koskevia tilastoja. Niistä voi päätellä, onko joku tunnusluku tyypillinen toimialalle.

Luottopolitiikan laatiminen yrityksessä on yksi peruskulmakivi. Uusista asiakkaista tulee selvittää tiettyjä perusasioita ennen asiakkuuden ja luottosuhteen sitomista. Jos yrityksen vastuuhenkilöt ovat olleet mukana monessa konkurssiyrityksessä, joista tietoa saa esim. Suomen Asiakastiedosta, kannattaa vastuuhenkilöiden taustoihin perehtyä syvällisemmin. Paatunut konkurssin tekijä ei kavahda uusia maksuhäiriöitä. Luottoa myöntävälle yritykselle tällainen asiakkuus voi koitua liiketaloudellisesti tappiolliseksi. Tietysti aina poikkeuksiakin on.

Tunnuslukuanalyysi on kehitetty tarpeeseen, jossa halutaan arvioida ja tarkastella yrityksen sen hetkistä taloudellista tilaa sillä hetkellä. Monta kertaa luottoneuvottelijan työtä helpottaa se tieto, miten yrityksen taloudellista tilaa voidaan arvioida nopeasti tiettyjä tunnuslukuja laskemalla. Kannattavuus ja maksuvalmius ovat tärkeää tietoa. Analyysin tekijän kannattaa aina ottaa selvää, mitkä on yrityksen toimialan yleiset tunnusluvut, jolloin ihan kaikkia tunnuslukuja ei kannata arvioida eikä laskea.

Tunnuslukuanalyysia käsitteleviä kirjoja ei ole juurikaan olemassa. Teokset keskittyvät tilinpäätösanalyysiin. YTN laatima tilinpäätöstä käsittelevä teos oli erittäin hyvä miettiessä teoriaa ja linkittäessä yritysten asemaa markkinoilla. Toimialatilastot ovat myös aika tärkeitä, vaikkakin joissakin tunnusluvuissa oli mielestäni jotain outoa, koska 3 yritystä neljästä ylitti ne moninkertaisesti. Yrityksen sijoittuminen omalla toimialalla merkitsee paljon luottoa myöntävän yrityksen näkökulmasta.

Työssä olevia ongelmakohtia olivat tuloslaskelman ja taseen oikaiseminen. Tiedon etsiminen ja sen liittäminen oikaisemiseen vei eniten aikaa. Palkkakorjausten tekeminen, satunnaisten tuottojen ja kulujen siirtäminen pois tuloslaskelmasta oli mielenkiintoista, mutta tarkkuutta vaativaa työtä. Oikaisemisen lopputuloksena saatavan tiedon yhdistäminen tunnuslukuihin oli myös palkitsevaa. Joillakin yrityksillä tuntui olevan huolestuttavan korkeita myyntisaamisten kiertoaikoja. Tämä tietysti voi johtua rakennusalan yleisestä trendistä, mutta luulisi, että tämä näkyisi myös toimialan luvuissa. Ne ovat kuitenkin aika alhaisia.

Tutkimus saavutti mielestäni sille asetetut tavoitteet. Tuloslaskelman ja taseen analysointitaito lisääntyi ja tietoa karttui oikaisemisestakin. Analyysiin on valittu siihen sopivat tunnusluvut ja mielestäni ne antaa luottoa myöntävälle yritykselle tietoa luottosopimuksen myöntämiseen tai epäämiseen. Yksikään caseyrityksistä ei kärsi kannattavuus tai rahoitusongelmista. Jos tällaiset yritykset hakevat luottoa, kannattaa yritys ottaa asiakkaaksi. Vaikkakin joidenkin erien suuruuteen kannattaa pyytää selvitystä ennen lopullista päätöstä.

Jos työ esiteltäisiin analyysissa mukana olleille yrityksille, uskoisin niiden olevan kiinnostuneita, mitä tietoja aivan ulkopuolisin silmin niiden tilinpäätöksestä löytyy. Tämä työ sai kiinnostumaan analyytikon urasta. Jos tekisin vielä uuden päätötöyön, keskittyisin enemmän pelkkiin tunnuslukuihin ja tekisin saman työn IFRS standardin mukaisena analyysinä. Nyt aikaa tuntui vievän liitetietojen selaaminen ja sieltä tietojen kaivaminen. Jos yritys haluaisi peitellä yrityksen heikkoa taloutta, se on todella helppoa niin kauan kuin tilinpäätös tehdään suomalaisen käytännön mukaan. Tilinpäätösstandardit ovat kuitenkin uudistumassa, ja silloin yrityksen on panostettava tosissaan tilinpäätöksen läpinäkyvyyteen .

LÄHTEET

Painetut lähteet:

Fredriksson Antti, Havukainen Jari, Ilkka Heikki, Laitinen Elina, Luoma Jukka, Luoma Pekka, Nevalainen Rabbe, Ojala Anu, Perälä Samuli, Pärssinen Harri, Saari Jussi, Smeds Markus, Termäs Kari, Tikka Marja, Virtanen Päivi, Vuorio Anne, Uudistunut kirjanpitolaki, 2005. Talentum Media Oy ja Ernest & Young Oy, Gummerus Kirjapaino Oy, Jyväskylä.

Ijäs, Sami, 2002. Luottoriskien hallinta tuloksen tekijänä, ammattitaitoa, luovuutta ja myyntihenkeä. Suomen Asiakastieto Oy. Gummerus Kirjapaino Oy, Jyväskylä.

Kaari Päivi, Huolman -Lakari Merja-Liisa, 2004. Ennakonpidätys & ennakkope-rintärekisteri. 10. uudistettu painos. Edita Prima Oy, Helsinki.

Kallunki Juha-Pekka, Kytönen Erkki, 2002. Uusi tilinpäätösanalyysi. 3. uudistettu painos. Enterprise Adviser-kirjasarjan nro 7. Talentum Media Oy. Gummerus kirjapaino Oy, Jyväskylä.

Kirjanpitolaki 1997 / 1336.

Kinnunen Juha, Leppiniemi Jarmo, Puttonen Vesa, Virtanen Kalervo, 2002. Tietoa yrityksen taloudesta. Otavan kirjapaino Oy, Keuruu.

Laitinen Erkki, Laitinen Teija 2004. Yrityksen rahoituskriisin ennustaminen. Enterprise Adviser –kirjasarjan nro 30. Gummerus Kirjapaino Oy, Jyväskylä

Lehtonen, Yrjö 1996. Yrityksen perintäopas. Miten periä saatavat ja turvata ne jo ennakkolta. 3. uudistettu painos. Tietosanoma Oy. WSOY:n graafiset laitokset, Juva.

Leppiniemi Jarmo ja Leppiniemi Raili, 2000. Tilinpäätöksen tulkinta. 3. uudistettu painos. WS Bookwell, Porvoo.

Lindström, Jyrki 2005. Luotonvalvonta ja saatavien perintä. 2. uudistettu painos. Talentum Media Oy. RT- Print Oy, Pieksämäki.

Osakeyhtiölaki 1978/ 734

Pulkkinen, K.(toim.) 2004. Velkakierre, tutkimuksia luottoalalta, tammikuu 2004. Suomen Asiakastieto Oy. Hakapaino Oy, Helsinki

Rastas Taru, 1997. Palvelut Suomessa, tilastollinen toimiala -analyysi. Kauppa - ja teollisuusministeriön tutkimuksia ja raportteja 25/1997.Oy Edita Ab.

Salmi, Ilari, 2004. Mitä tilinpäätös kertoo? 2. uudistettu painos. Edita Publishing Oy. Edita Prima Oy, Helsinki.

Strang Lars,2000. Yritystoiminnan uhkatekijät - tunnista, ennakoi ja selviydy. Enterprise Adviser -kirjasarjan nro 14. Gummerus Kirjapaino Oy, Jyväskylä.

Velkakierre, 2003. Tutkimuksia luottoalalta, heinäkuu 2003. Suomen Asiakastieto Oy. Hakapaino Oy, Helsinki.

Velkakierre,2004. Tutkimuksia luottoalalta, elokuu 2004. Suomen Asiakastieto Oy. Hakapaino Oy, Helsinki.

Yritystutkimusneuvottelukunta = YTN 2005. Yritystutkimuksen tilinpäätösanalyysi. Tammer- Paino. Tampere.

Julkaisemattomat materiaalit:

Järvi- Eskola & Viljaranta Juha, 2001. Tilinpäätösanalyysi yrityksen luottokelpoisuutta arvioitaessa. Markkinointi-instituutti.

Finnvera ,Bäckman Marita, 2006. Toimialatilastoa rakentaminen 45.

Elektroniset lähteet:

Päijät- Hämeen toimialakatsaus 2005 /2, Lahden Kauppakamari, Päijät - Hämeen liitto 3.5.2005.

<http://update.econnection.fi/lahtichamber/nestori/tiedostot/14/b41e9ff2eef378c2b464c0f9b90c0a04.pdf> [viitattu 23.2.2006]

Suomen Asiakastieto, 30.1.2006 Tilastoja.

http://www.asiakastieto.fi/asiakastieto/tn_uudetmaksuhairiot.jsp?l1=6. [viitattu 23.2.2006]

Suomen Asiakastieto, Suvi Koskenranta- Kouki 27.10.2005.

http://www.asiakastieto.fi/pdf/Aluekatsaus_2005.pdf [viitattu 23.2.2006]